

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
NUTARIMAS

1996 m. gruodžio 10 d. Nr. VIII-28
Vilnius

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS

Lietuvos Respublikos Seimas, apsvarstęs Vyriausybės programa ir vadovaudamasis Konstitucijos 67 straipsnio 7 punktu, 92 straipsnio penktąja dalimi bei 101 straipsnio antrąja dalimi, nutaria:

1 straipsnis.

Pritarti Ministro Pirmininko Gedimino VAGNORIAUS pateiktai Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai.

2 straipsnis.

Nutarimas įsigalioja nuo priėmimo.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PIRMININKAS

VYTAUTAS LANDSBERGIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1997-2000 METŲ VEIKLOS PROGRAMA

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos Seimo
1996 m. gruodžio 10 d.
nutarimu Nr. VIII-28
(Žin., 1996, Nr.120-2821)

MŪSŲ ĮSIPAREIGOJIMAS - TARNAUTI LIETUVAI

Mes, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nariai:

norime būti žmonių valdžia, o ne valdžios žmonės;

suprantame, kad žmonių gyvenimas priklausys nuo mūsų visų, - šalies gerovę kuriančių darbščių ir iniciatyvių piliečių, ir tų, kurie dirbs valdžios įstaigose;

žinome, kad nesame apdrausti nuo klaidų, negalime garantuoti nė greitų gerų permainų, tačiau pasižadame:

- vykdyti dorą ir kiekvienam žmogui teisingą valstybės vidaus ir užsienio politiką;

- nuoširdžiai tarnauti savo piliečiams ir valstybei, o ne naudotis valdžia savo interesais;

- atsakyti už savo veiksmus ir už mums pavaldžių pareigūnų - politikų darbą: mes patys juos drausmėsime, prireikus - ir bausime;

- tartis su žmonėmis ir opozicinėmis politinėmis jėgomis;

- užtikrinti viešumą sprendžiant valstybės finansinius ir turtinius klausimus.

MŪSŲ TIKSLAS - LIETUVOS SĖKMĖ

- Sunkių gyvenimo sąlygų gerinimas

Mes nenorime apgaudinėti daugelio sunkiai ar nepakeliamai sunkiai gyvenančių žmonių žadėdami, jog iš skolintų lėšų ar perskirstydami bendrąsias pajamas pagerinsime jų būklę didesnėmis pašalpomis ir lengvatomis. Akivaizdi ūkio krizė, praskolintas biudžetas - nebėra ko skirstyti. Siūlome ką kita: sudaryti galimybes įmonėms gauti daugiau ir geresnių užsakymų, darbuotojams - naudingiau dirbti ir daugiau užsidirbti. Siūlome kurti pilietinę visuomenę, įvesti griežtesnę įstatymo tvarką. Gaivinant ekonomiką, didės ir Lietuvos valstybės biudžetas bei pensijų fondas.

- Socialinė rinkos ekonomika

Nuosekliai įgyvendinant parengtą ūkio gaivinimo planą, naikinant administracinius ir korupcinius rinkos suvaržymus bei iškraipymus, stabdant turtinius nusikaltimus ir sparčiau žengiant į bendrą Europos rinką, bus sudaromos galimybės (be infliacijos didinimo):

	1998 m.	1999 m.	2000 m.
darbuotojams užsidirbti (litas, vidutiniškai per mėnesį)	960	1150	1320
pensijas mokėti (litas, vidutiniškai per mėnesį)	330	400	460

Šiuo laikotarpiu socialinius rinkos ekonomikos poreikius įmanoma patenkinti maksimaliai didinant atlyginimus ir pensijas bei verslo pajamas.

Bendrasis vidinis produktas (BVP) kasmet didės (palyginamųjų kainų procentais):

1997 m.	1998 m.	1999-2000 m.
5	8	6-7

REFORMŲ EIGA

Reformos - ne pramogos. Jos nėra mėgstamos, bet ten, kur būtina, keisti reikia ryžtingai, nuosekliai ir reformą užbaigti.

Daug sunkių reformų Lietuvoje jau padaryta. Tačiau per kitus 4 metus dar turime pertvarkyti energetiką, įdiegti draudos mediciną, papildoma (individualų) pensinį ir civilinį draudimą, sukurti finansinę rinkos infrastruktūrą, reformuoti šalies valdymo (viešojo administravimo) sistemą ir teisėtvarkos institucijas, taip pat įgyvendinti ilgalaikes valstybines teises finansines programas, kurios skatins verslą bei investicijas.

Numatoma užbaigti valstybės turto privatizavimo antrąjį etapą, įgyvendinti žemės reformą, taip pat mokesčių ir jų administravimo reformą, reorganizuoti probleminius (valstybinius) bankus.

PALANKI ŠALIES ŪKIUI IR INVESTICIJOMS MAKROEKONOMIKOS POLITIKA

- Makroekonomikos stabilumas

Numatoma nedidinti biudžeto skolų, imtis griežtesnių antiinfliacinių priemonių, skatinti šalies prekių konkurencingumą, jų eksportą (ir tuo stabdyti užsienio prekybos deficito didėjimą), sudaryti palankesnes teises ekonomines sąlygas investicijoms ir turimų įmonių gamybinių pajėgumų naudojimui.

1996 metais biudžeto deficitas (įskaitant neapmokėtą skolą už lengvatinėmis kainomis tiekta šiluminę energiją) sudarys apie 20 procentų viso biudžeto, arba 3,7 procento BVP. Šiomet Lietuvos valstybės biudžetas taip pat negaus apie 400 mln. litų planuotų pajamų, todėl liks daug neapmokėtų įsiskolinimų, ir faktinis biudžeto deficitas bus dar didesnis.

Lietuvos valstybės biudžeto deficitas 1997 metais bus mažinamas ir neviršys 10 procentų jos biudžeto, o nuo 1999 metų dar sumažės. 1998-2000 metais Lietuvos valstybės biudžeto deficitas planuojamas mažesnis kaip 2 procentų BVP, o šios lėšos bus daugiausia naudojamos 1994-1996 metų biudžeto skoloms tvarkyti bei valstybės vardu paimtoms (ar su valstybės garantija gautoms) ir netinkamai panaudotoms paskoloms gražinti.

Bus nuosekliai atkuriamos Lietuvos banko pinigų politikos funkcija ir priemonės, pirmiausia sudaroma jam galimybė teikti trumpalaikes paskolas bankams bei dalyvauti vertybinių popierių rinkoje. Tai leis palaikyti geresnius komercinių bankų likvidumo rodiklius, didins bankų sistemos patikimumą.

Valiutų valdybos modelio, skatinančio litų emisiją ir infliaciją, stabdančio šalies gamybą ir investicijas, bus atsisakoma pamažu. Numatoma išvengti staigių ar netikėtų pokyčių pinigų rinkoje: bus nustatytos sąlygos, kurios leis iš anksto įvertinti galimus pokyčius.

Klasikiniais piniginais ir kitais finansiniais svertais reguliuojamo lito kurso nustatymas bus įgyvendintas ne anksčiau kaip 1998 metais. Gali būti nustatytas laikotarpis, kai dabartinę fiksuotą lito ir JAV dolerio keitimo kursą pakeis lito susiejimas su JAV doleriu ir Vokietijos marke (ar euro) pagal iš anksto nustatytas taisykles.

Pamažu atsisakydamas Valiutų valdybos modelio, Lietuvos bankas galės vykdyti antiinfliacinę pinigų politiką, pirmiausia griežtai riboti litų emisiją. Nuo 1997 metų bus įgyvendinamos specialios prekių ir paslaugų eksporto, taip pat investicijų plėtojimo programos, kurios padės palaikyti mokėjimo balansus. Padidinus komercinių bankų patikimumą, draudžiamųjų indėlių dydžius ir įgyvendinus palūkanų sąlygas, palankesnes bankų depozitų litų sąskaitoms, bus lengviau palaikyti pinigų rinkos stabilumą.

Infliacija 1997 metais nebus didesnė kaip 15 procentų, 1998 metais ji sieks iki 10 procentų, o 1999 metais - apie 7 procentus.

Lietuvos bankui pradėjus aktyviau dalyvauti tarpbankinėje paskolų bei valstybės vertybinių popierių rinkoje ir klasikinėmis priemonėmis veikiant bankų palūkanų normą, taip pat didėjant užsienio ir vidaus bankų konkurencijai, kredituojamų projektų patikimumui bei teisinėms garantijoms, mažės atotrūkis tarp palūkanų už banko paskolas ir palūkanų už terminuotus indėlius bankuose.

- Konkurencinės kainos ir liberalesnė muitų politika

Pamažu atkūrus Lietuvos banko pinigų politikos funkciją, bus galima nuosekliai pereiti prie liberalesnės muitų politikos. Prekybos sutartyse su Vidurio ir Rytų Europos valstybėmis bus siekiama abipusiais įsipareigojimais mažinti importo muito mokesčius eksportuojamoms prekėms. Dėl to naudos pirmiausia turės Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų gamintojai, taip pat kitos eksportuojančios ūkio šakos.

Bus didinami Valstybinės konkurencijos ir vartotojų teisių gynimotarnybos įgaliojimai griežtinti antimonopolines priemones ir didinti konkurenciją vidaus rinkoje. Ši tarnyba taip pat turi kontroliuoti monopolinių ūkio šakų (tokių kaip bendrojo naudojimo transporto, ryšių ir kt.) paslaugų kainas, stabdyti kai kurių žemės ūkio produktų perdirbimo kombinatų monopolinius susitarimus ir bandymus palaikyti mažesnes produkcijos superkamasias kainas.

Didės darbo užmokestis ir pensijos, gyventojai gaus kompensacijų, todėl įpusėjus 1998 metams bus galima atsisakyti dotuojamų kainų ir tarifų.

- Gaivinti rinkoje mokią paklausą, stiprinti šalies prekių konkurencingumą

Vyriausybė sudarys sąlygas geriau panaudoti įmonių turimus gamybinius pajėgumus, nuosekliai (atsižvelgiant į faktinę infliaciją) didindama minimalų darbo užmokestį ir kartu skatindama vidutinio darbo užmokesčio didėjimą, palaikydama realią idėto kapitalo naudojimo (amortizacinių atskaitymų ir palūkanų) kainą. Bus skatinama kaupti kapitalą, gausinti bankų kredito išteklius, bus mažinami šalies ūkio subjektų tarpusavio įsiskolinimai. Vyriausybė sudarys palankesnes sąlygas įmonėms gauti trumpalaikes paskolas apyvartinėms lėšoms papildyti.

Ateityje piniginais ir finansiniais svertais bus veiksmingai stabdoma infliacija, šalyje gaminamų prekių gamybos kaštai nebedidės sparčiau nei importinių prekių kainos, ir bus įmanoma stiprinti Lietuvos prekių konkurencingumą vidaus rinkoje, sudaryti palankesnes sąlygas plėsti šalyje pagamintų prekių eksportą ir skatinti ilgalaikes užsienio investicijas.

UŽSIENIO POLITIKA

Strateginiai Vyriausybės tikslai:

- užtikrinti šalies nacionalinį saugumą integruojantis į transatlantinę bendruomenę ir jos institucijas;
- stiprinti nacionalinę ekonomiką ir kelti žmonių gerovę įsiliejant į Europos prekių ir kapitalo rinką.

Siekdama nurodytųjų tikslų, Vyriausybė vykdys užsienio politika šiomis kryptimis:

- politinėmis ir diplomatinėmis priemonėmis sieks kuo greičiau įstoti į Europos Sąjungą (ES) ir Šiaurės Atlanto Sutarties Organizaciją (NATO);

- aktyviai rengsis deryboms su ES dėl įstojimo į ją, kad būtų kuo geriau tenkinami Lietuvos ūkio ir gyventojų ekonominiai bei socialiniai interesai; sieks pradėti šias derybas kartu su pirmosiomis šalimis kandidatėmis;

- aktyviai dalyvaus politiniame dialoge pagal ES Bendrosios užsienio ir saugumo politikos programą; plėtos dvišalius santykius su ES ir NATO valstybėmis narėmis bei kandidatėmis;

- aktyviai dalyvaus Baltijos ir Šiaurės Europos valstybių bendradarbiavime bei Baltijos Jūros Valstybių Tarybos darbe;

- plės laisvosios prekybos erdvę; pabaigs derybas dėl narystės Pasaulio Prekybos Organizacijoje ir sieks Lietuvos prisijungimo prie Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimo;

- plėtos abiem pusėms naudingus dvišalius santykius su kaimyninėmis valstybėmis, ypač su Lenkija;

- tęs derybas dėl valstybinės sienos delimitavimo ir sieks baigti Lietuvos valstybinės sienos demarkavimą;

- aktyviai prisidės prie tarptautinės bendruomenės pastangų užtikrinti demokratiją, žmogaus teises, taiką ir stabilumą per Jungtinių Tautų Organizaciją, Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo Organizaciją, Europos Tarybą bei kitas organizacijas; įtvirtins Lietuvos, kaip aktyvaus užsienio politikos subjekto, tarptautinio saugumo kūrėjo vaidmenį.

Spartindama šalies įsijungimą į ES, Vyriausybė numato:

- parengti ekonominės integracijos programą ir koordinuoti ministerijų veiklą įgyvendinant šią programą, nuolat informuoti visuomenę apie integracijos procesą ir jo naudą šalies ūkiui;

- suderinti ūkinę veiklą reglamentuojančius įstatymus su Europos Bendrijos reikalavimais; prie europietišku teisės normų pirmiausia priderinti įstatymus, reglamentuojančius ne pelno organizacijų veiklą, verslo sutarčių sudarymą ir vykdymo tvarką, atsakomybę už sutarčių nevykdymą, finansinių paslaugų sektoriaus veiklą, vartotojų teisių gynimą, ekonominių santykių valstybinį reguliavimą ir užsienio prekybos tvarką. Lietuvoje dar nepasiekta, kad rengiami teisės aktai atitiktų ES reikalavimus, todėl prie Vyriausybės bus įsteigtas Teisės aktų ekspertizės ir teisinės pagalbos biuras (Teisės biuras), kuris koordinuos teisės aktų projektų rengimą nepriklausomai nuo to, kuri institucija kompetentinga juos priimti;

- atkurti Lietuvos (centrinio) banko funkcijas, įgyvendinti valstybės išdo sistemą bei tokią pinigų ir finansų politiką, kuri įgalintų pasirengti įsijungti į Europos monetarinę sąjungą;

- integruoti Lietuvos ūkio infrastruktūrą į Europos sistemas: pagal europinės vėžės standartą pradėti rekonstruoti geležinkelio atkarpą nuo Lenkijos sienos iki Kauno - pakeisti pagal UIC (Tarptautinės geležinkelių sąjungos) reikalavimus; įsijungti į Europos ryšių sistemą - pertvarkyti Lietuvos ryšių sistemą pagal ES standartus; įsijungti į Europos transporto sistemas.

VIDAUS POLITIKA

1. TEISINĖS SISTEMOS REFORMA IR TEISĖTVARKA

Lietuvos teisinė sistema bus toliau kuriama remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos principais ir nuostatomis, vakarietiškos teisinės tradicijos atgaivinimu pagal pasirinktą Lietuvos europinę ir transatlantinę orientaciją.

Suprasdami teisinės reformos svarbą, pareiškiame: iki šiol vykdyta teisinių institucijų reforma turime paversti teisinės sistemos reforma.

Reforma apims visus struktūrinius teisinės sistemos elementus:

- nacionalinės teisės sistemos kūrimą;
- valstybės teises institucijas, jų funkcijas ir veiklą;
- teisės infrastruktūras miestuose ir rajonuose;
- kontrolės, priežiūros, imuniteto tarnybų veiklą;
- nusikaltimų prevencijos sistemą ir zoninę kontrolę;
- teisinį informavimą, teises komunikacijas;
- teisės pažeidėjų socialinę rehabilitaciją;
- teisinį mokymą, auklėjimą;

- teisinės minties centrus (institutus, fondus, centrus, teisininkų draugijas);

- teisės sistemos institucijų darbuotojų mokymą (kvalifikacijos didinimą), taip pat jų darbo apmokėjimą;

- teisėjų ir kitų teisėsaugos pareigūnų profesinės etikos ugdymą.

Vyriausybė numato įgyvendinti įstatymo valdžią:

a) įvertinti dabartinę teisės būklę (nustatyti galiojančią Lietuvoje teisės aktų sistemą, t.y. "inventorizuoti" galiojančius teisės aktus. Siūlyti priimti įstatymą, nustatantį, jog nuo 1998 m. gruodžio 31 d. netenka galios visi sovietinės okupacijos metais priimti ir iki to laiko galioję teisės aktai. Pasirengti leisti Lietuvos Respublikos įstatymų sąvadą);

b) sukurti nacionalinę teisės sistemą (rengiant teisės aktų projektus, nuosekliai įgyvendinti Konstitucijos principus ginti žmogaus teises ir laisves, remtis vakarietiškos tradicinės teisės vertybėmis. Teikiant įstatymų projektus Seimui, specialistų išvadoje nurodyti, ar teikiamas projektas suderintas su ES teise. Lietuvos teisė kuriama laikantis europietiškos tradicijos, tarpukario Lietuvos patirties, dabarti nių teisės standartų. Derinami skirtingi teisinio reguliavimo metodai. Pirmasis uždavinys - kodifikuoti viešąją ir privatinę teisę. Pabaigti rengti ir priimti Baudžiamąjį ir Baudžiamojo proceso, Administracinių teisės pažeidimų ir Administracinio proceso, Darbo, Civilinį ir Civilinio proceso bei Komercinį kodeksus);

c) toliau reformuoti teises institucijas, užtikrinti, kad teisinės institucijos - teismai, prokuratūra, policija, valstybės kontrolieriai, Seimo kontrolieriai ir kt. - vykdytų pavestas funkcijas, pareigūnai dirbtų profesionaliai. Ypač daug dėmesio bus skiriama tam, kad būtų įgyvendinama visų valdžios ir valdymo institucijų (įskaitant ir teisėsaugos) pareigūnų reali ir lygi atsakomybė įstatymui;

d) formuoti teisinę praktiką, atitinkančią teisinės valstybės kriterijus (įveikti sovietmečio suformuotas teisinių institucijų darbo tradicijas ir įpročius, formuoti teisinę praktiką, užtikrinančią teisingumo vertybes ir principus. Siekti, kad kuriamų teisės aktų kryptingumą atitiktų ir teisininkų praktikų įsitikinimai, praktinės veiklos kryptys);

e) ugdyti teisinę sąmonę (numatyti ir finansuoti valstybės programas, skirtas asmens ir visuomenės teisei sąmonei ugdyti. Teisiškai sąmoningų piliečių formavimas - tai kartu ir pilietinės visuomenės formavimas);

f) įgyvendinti realią ir lygią kiekvieno asmens galimybę apginti teisme valdžios ir valdymo institucijų bei valdininkų ar pareigūnų pažeistas savo teises.

Teisėtvarkos srityje svarbiausias uždavinys - įgyvendinti kovos suorganizuotu nusikalstamumu ir korupcija priemones.

Kovos su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija priemonės turi būti pritaikytos prie dabarties sąlygų ir pagrįstos tam reikalui priimtais naujais įstatymais bei kitais teisės aktais, atitinkančiais ES reikalavimus. Tokie įstatymai turi būti parengti 1997 metais.

Nusikalstamumo mažinimo bus siekiama:

- plečiant prevencinį darbą finansinėje, ekonominėje bei privatizacijos srityse;

- dirbant su linkusiais į nusikaltimus asmenimis;

- ardant nusikaltėlių ekonominį potencialą ir jų grupuotes;

- organizuojant teisinį piliečių, ypač jaunimo, švietimą.

Svarbu nedelsiant liberalizuoti ūkinės veiklos sąlygas - panaikinti tuos draudimus, licencijas bei kvotas, kurių nereikia valstybinei ūkio kontrolei bei reguliavimui ir kurios trukdo ekonomikos raidai bei skatina korupciją. Sudarysime sąlygas Lietuvos bankui vykdyti griežtą komercinių bankų veiklos priežiūrą, kad kiekvienas bankas bei bankų sistema būtų patikimi ir stabilūs.

Visuomenės reikalai turi būti tvarkomi viešai, ypač tada, kai nagrinėjami viešosios nuosavybės klausimai. Būtina nustatyti konkursinę lengvatinių paskolų ir garantijų teikimo tvarką, iš anksto numatant aiškiai apibrėžtus konkurso laimėjimo kriterijus bei išipareigojimų valstybei vykdymo taisykles.

Labai svarbu nuolat gerinti teisėjų, prokurorų bei kitų svarbių pareigūnų atrankos tvarką ir jų darbo kontrolę.

Bus įgyvendintas visuotinis kasmetinis piliečių pajamų ir turto deklaravimas, kartu užtikrintas žinių apie turta ir pajamas slaptumas.

Kovos su organizuotu nusikalstamumu bei korupcija priemonės ir būdai:

a) teisinės bazės pertvarkymas. Tai įstatymų, kitų teisės aktų tobulinimas numatant šias būtinas nuostatas:

- nustatyti ilgesnį senaties terminą organizuotiems ir stambaus masto ekonominiams finansiniams nusikaltimams;

- už ekonominius finansinius ir tarnybinius nusikaltimus taikyti ilgesnį draudimo dirbti valstybės tarnyboje, bankų ir kredito įstaigose terminą;

b) teisėtvarkos institucijų pertvarkymas. Svarbiausia kovos su nusikalstamumu institucija - Vidaus reikalų ministerija. Ši ministerija ir jos valdoma policija bus reorganizuojama atsižvelgiant į Europos poli cininkų chartijos reikalavimus ir siekiant galutinio tikslo - suformuoti civilinės policijos struktūrą, kurios svarbiausioji paskirtis - užtikrinti žmogaus saugumą.

Pagrindinės reformos kryptys:

- decentralizuoti policiją ir sukurti savarankišką savivaldybių policiją;

- stiprinti policijos materialinę bazę;

- užtikrinti griežtesnę policijos pareigūnų atranką;

- reorganizuoti specialią kovos su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija tarnybą;

- aktyvinti policijos inspekcijos, tarnybinių pažeidimų prevencijos veiklą;

- atsisakyti komercinės apsaugos funkcijų;

- perduoti bausmių vykdymo funkcijas Teisingumo ministerijai, didinti auklėjamąjį bausmių poveikį sudarius sąlygas nuteistiesiems dirbti visuomenei naudingą darbą, humanizuoti iš praeities paveldėta įkalinimo ir bausmės atlikimo sistemą, kad pasiteisintų jos paskirtis - gražinti į visuomenę nusikaltusius jos narius;

- organizuoti nusikaltimų prevencinį darbą ir įtraukti visuomenę į nusikaltimų prevenciją;

c) teismų darbo tobulinimas. Siekiant padidinti teisėjų atsakomybę ir kontrolę bei užkirsti kelią korupcijai teismuose, bus parengtos įstatymų pataisos, sudarančios išankstines sąlygas išvengti bylų nagrinėjimo vilkinimo ir neobjektyvumo. Organizuotų nusikaltimų ir kitoms ypač sunkioms baudžiamosioms byloms nagrinėti bus įsteigtas prisiekusiųjų teismas.

Per 1997 metus bus parengtas Teisėjų etikos kodeksas, numačius jame sukonkretinti veikas, už kurias teisėjams gali būti pradedama apkalta, iškeliamą drausminė byla, taip pat bus tobulinamas šių bylų procesas, siūloma stiprinti Teisėjų tarybos veiklą.

2. SUTVARKYTI MOKESČIUS IR JŲ ADMINISTRAVIMA

Mes neketiname apkarpyti vargano Lietuvos valstybės biudžeto, bet, gaivindami įmonių veiklą ir skatindami ekonominę apyvartą, siūlysi me teisingiau sureguliuoti kai kuriuos mokesčius ir mažinti mokesčių naš tą gamybos sektoriui - iš kiekvieno uždirbto lito visų mokesčių neturi būti mokama daugiau kaip 50 centų. Šiai nuostatai įgyvendinti būtina:

- išlyginti visų ūkio subjektų, taip pat kai kurių prekių grupių apmokestinimo sąlygas;

- išplėtus apmokestinimo bazę, sumažinti PVM iki 15 procentų;

- sumažinti fizinių asmenų pajamų mokes tį iki 28-30 procentų, o susidariusį skirtumą panaudoti papildomam medicinos draudimui, bendram sveikatos apsaugos finansavimui gerinti;

- sureguliuavus pajamų mokes tį, 10 metų laikotarpiui panaikinti pelno mokes tį. Pereinamuoju laikotarpiu numatoma neapmokestinti tos įmonių pelno dalies, kuri investuojama į gamybą;

- neapmokestinti išigyjamų modernių technologijų;

- atleisti įmones nuo delspinigių ir baudų, priskaičiuotų iki 1996 m. sausio 1 d., ir nustatyti, kad visiems ūkio subjektams būtų taikoma vienoda naujų delspinigių ir baudų už laiku nesumokėtus mokesčius mokėjimo per tam tikrą laiką tvarka. Pakeisti delspinigių skaičiavimo ir mokėjimo tvarką, nustatyti, kad delspinigiai skaičiuojami ne nuo mokesčio pažeidimo, bet nuo pažeidimo nustatymo dienos, išskyrus piktybinius mokesčių nemokėjimo atvejus;

- pakeisti juridinių asmenų pelno (pajamų) mokesčių įstatymą, leidus perkelti ūkinės veiklos nuostolius į kitus finansinius metus, bet ne

- ilgiau kaip 3 metus paeiliui; pradedančioms veiklą smulkioms ir vidutinėms įmonėms teikti daugiau mokesčių paskolų ir kitų lengvatų;
- valstybinio socialinio draudimo įmokas skaičiuoti tik nuo pajamų, kurios yra ne daugiau kaip 2,5-3 kartus didesnės už vidutinį darbo užmokestį (VDU);
 - nuo 1 iki 1,5 procento padidinti įmonių ilgalaikio turto mokestį, įkainoti šį turta;
 - sureguliuvus atlyginimus, panaikinti mokesčių inspekcijų darbuotojų premijavimą už nesumokėtų mokesčių išreikalavimą, nes tai nesiderina su valstybės tarnautojo pareigomis;
 - padidinti neapmokestinamąsias pajamas iki realaus minimalaus gyvenimo lygio;
 - teikti daugiau mokesčių lengvatų įmonėms, kurios remia (teikia paramą, labdarą) kultūros, sporto ir kitas ne pelno organizacijas;
 - padidinti biudžeto įplaukas užkirtus kelią šešėlinei kuro, alkoholinių gėrimų bei tabako prekybai ir kontrabandai, taip pat numačius įplaukas už valstybinio kapitalo naudojimą komercinėse įmonėse;
 - pertvarkant valstybės ir savivaldybių funkcijas, siekti, kad nuo 1998 metų ir kai kurie mokesčiai (pvz., turto ir kt.) būtų perduoti savivaldybėms;
 - sutvarkyti mokesčių administravimą, skirti piktybinį mokesčių nemokėjimą nuo mokesčių nemokėjimo dėl klaidos, mokesčių mokėjimo tvarką nustatyti tik pagal įstatymus. Kai dėl teisės aktų prieštaravimo kyla ginčų tarp asmens ir mokesčių institucijos, didesnes teises numatyti mokesčių mokėtojui;
 - vengti dvigubo ir išankstinio apmokestinimo;
 - mažinti baudas už mokesčių nesumokėjimą dėl klaidos ar kitais netyčiais atvejais ir griežtinti atsakomybę (įskaitant ir baudžiamąją) už tyčinį vengimą mokėti mokesčius bei klaidinančią buhalterinę apskaitą;
 - kuo ilgiau palaikyti stabilius mokesčių įstatymus, o prireikus juos keisti tik iš anksto paskelbus būsimojus pakeitimus;
 - nuo 1998 metų sudaryti gyventojams sąlygas iki 2 procentų pajamų mokesčio mokėti pasirinktinai - arba į Lietuvos valstybės biudžeta, arba (tikslinė paskirtimi) labdaros organizacijoms ir valstybės pripažintų tradicinių bažnyčių, vienuolynų pastatams bei bažnyčių įsteigtiems globos namams išlaikyti.
- Sutvarkius mokesčius, įplaukų į Lietuvos valstybės biudžeta neturi sumažėti.

3. DIDINTI BANKŲ SISTEMOS PATIKIMUMĄ

Būtina papildyti komercinių bankų veiklą reglamentuojančius įstatymus taip, kad jie nustatytų teises priemones galimiems banko nuostoliams kontroliuoti (įpareigojimas nuostolių dydžiu sumažinti akcinį kapitalą, banko vadovų asmeninė atsakomybė už įstatymų nevykdymą ir kt.), taip pat griežtai laikytis bankų pagrindinio kapitalo didinimo grafiko. Įstatymais turi būti griežtai ribojamas paskolų teikimas su banku susijusiems asmenims, reglamentuojamas paskolų garantavimas kilnojamuoju ir nekilnojamuoju turtu (įskaitant prekių pirkimą kreditan).

Nustačius įmonių savininkams realią turtinę atsakomybę už minimalaus darbo užmokesčio reikalavimų nevykdymą, darbo užmokesčio darbuotojams nemokėjimą, numatoma atkurti kreditorių pirmenybės teisę į įkeistą turta įmonės bankroto atveju, taip pat skatinti turto bei finansinių kompanijų draudimą, blogų paskolų komerciniuose bankuose valdymo ir skolų išreikalavimo tarnybų veiklą.

Konkurenciją ir bankų patikimumą padidins didelių užsienio bankų filialų steigimasis. Šiems filialams rekomenduosime palankiomis sąlygomis įsigyti kai kuriuos probleminius komercinius bankus. Patikimi užsienio ir šalies bankai, sumažėjusi investicinių projektų rizika atvers naujas užsienio investicijų ir kredito linijas.

Siūlysiame pataisyti Indėlių draudimo įstatymą - tiek valstybiniuose, tiek privačiuose bankuose turėtų būti didinama gyventojų indėlių draudimo suma, be to, valstybės kontroliuojamuose bankuose būtina reglamentuoti jų vadovų bei darbuotojų atlyginimus ir paskolų išdavimą.

Pažymėtina, kad 1995 m. gruodžio 29 d. priimto (ir vėliau pakeisto) įstatymo dėl Lietuvos akcinio inovacinio banko Vyriausybės

neįgyvendino, jo faktiškai nevykdė. Beveik visos likusios šio banko geros paskolos įskaitų būdu atiteko jose dalyvavusiems kai kuriems klientams, o kitiems indėlininkams - fiziniams ir juridiniams asmenims - faktiškai liko beviltiškos atgauti paskolos. Sprendžiant pavėluota ir labai komplikuota šio banko depozitų klausimą, gyventojų indėliai iki tam tikros ribos bus kompensuojami iš valstybės lėšų. Reikalausime griežtos turtinės ir baudžiamosios finansinių aferistų atsakomybės.

Siūlysiame Lietuvos bankui griežčiau kontroliuoti komercinių bankų veiklą, imtis didesnės iniciatyvos rengiant ir teikiant Vyriausybei bei Seimui būtinas įstatymų pataisas. Pritarsime toms įstatymų pataisoms, kurios atkurtų Lietuvos banko teisę prireikus suteikti paskolą laikinai turinčiam likvidumo problemų bankui, taip pat susitarti išpirkti iš tokio banko turimus valstybės vertybinius popierius. Sieksime, kad Lietuvos bankas įdiegtų tarptautinius apskaitos standartus, blogų paskolų įvertinimo kriterijus ir šių paskolų padengimo tvarką.

Sugriežtinsime reikalavimus teisėtvarkos institucijoms - jos turi siekti (prireikus - siūlyti įstatymų pataisas), kad iššvaistyti indėlininkų pinigai būtų išreikalauti iš paskolas paėmusių asmenų, dengiamųjų turto, įskaitant ir tą turto dalį, kuri buvo perleista kitiems asmenims, paslėpta po svetimu vardu arba laikoma užsienyje.

4. SKATINTI VERSLĄ IR INVESTICIJAS

- Administracinių rinkos varžymų mažinimas

Daugelyje verslo sričių numatome atsisakyti licencijavimo bei kitų investavimo, vidaus ir užsienio prekybos administracinių ribojimų. Būtinose licencijuoti verslo srityse licencijos (leidimai) turėtų būti išduodami asmenims, patenkinusiems iš anksto nustatytus viešai paskelbtus reikalavimus ir sumokėjusiems nustatyto dydžio žyminį mokestį. Nebūtina reikalauti kasmet juos atnaujinti - jie gali būti panaikinti tik už įstatymų nesilaikymą.

Nesieksime riboti, o tik reikalausime pagal ES standartus kontroliuoti gryną pinigų išdavimą arba panaudojimą atsiskaitymui. Bus įvestos paprastesnės muitinės procedūros, palengvintas prekių reeksportas ir tranzitas. Neleistina, kad už funkcijų, apmokamų iš Lietuvos valstybės biudžeto, vykdymą valstybės institucijos imtų iš ūkio subjektų papildomus mokesčius.

Įdiegsime ES reikalavimus atitinkančias investavimą reguliuojančias taisykles ir pašalinsime biurokratinės kliūtis.

Numatomos valstybės institucijos, kurios kontroliuos mokesčių inspekcijos, muitinės ir kitų valstybinę priežiūrą atliekančių įstaigų darbą.

- Smulkaus ir vidutinio verslo bei darbo vietų kūrimo skatinimas

Bus plėtojama verslo savivalda, plečiamos Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų bei jų asociacijos funkcijos - šiems rūmams bus perduotos kai kurios Pramonės ir prekybos ministerijos bei savivaldybių funkcijos (konkrečiai - įmonių registro tvarkymas).

Numatome suformuoti ir kasmet papildyti Valstybės paramos smulkiam ir vidutiniam verslui bei naujų darbo vietų kūrimo skatinimo fondą, kurio lėšomis bus remiamos verslo bei investicijų programos. Šios verslo programos numatys konkrečias vienodas visiems ūkio subjektams taisykles, pagal kurias bus suteikiama teisė gauti valstybės garantija paskolai, banko paskolos palūkanų nuolaidą, o ypač svarbiose ūkio šakose - mokesčių lengvatas (mokestines paskolas ar mokesčių nuolaidas) efektyviam verslo projektui įgyvendinti ar naujoms darbo vietoms sukurti. Iš pageidaujančių gauti šias lengvatines paskolas bus reikalaujama tik dalinio turto užstato. Pradedančioms verslą mažoms gamybos ir paslaugų įmonėms bus teikiamos mokestinės paskolos.

Pagal verslo rėmimo programas projektai bus bankų kredituojami bendra tvarka, o iš programoms įgyvendinti numatytų paramos fondų bus apmokamos palūkanų nuolaidos, paskolų garantijų išlaidos ir teikiamos kitos lengvatos.

Su valstybės garantija gaunamas užsienio paskolas daugiausia paskirstysime per bankus smulkiems ir vidutiniams ūkiniams projektams kredituoti, naujų darbo vietų kūrimo ir eksporto skatinimo programoms finansuoti.

Plėtosime užsienio (atvykstantąjį) ir vidaus turizmą, remsime informacijos sistemų kūrimo programas.

- Investicijų skatinimas

Numatoma plėsti Lietuvos investicijų agentūros veiklą, be kita ko, aptarnaujant potencialius (ypač didesnius) investitorius ir suteikiant jiems mokamas konsultacines bei tarpininkavimo paslaugas.

Numatome neapmokestinti gamybai plėtoti skiriamų įmonės pajamų, taip pat importuojamų modernių technologijų. Sumažinus biudžeto deficitą ir kai kuriuos mokesčius, daugiau lėšų teks investicijoms.

Iš tarptautinių finansinių organizacijų gaunamas lengvatines paskolas Vyriausybė paskirstys daugiausia per šalies komercinius bankus. Šios paskolos iš esmės turi tekti pramonei, žemės ūkiui, statybai ir transportui bei energetikai. Bus atsisakoma apribojimų užsienio investicijoms. Griežtai reikalausime bausti valdininkus, dėl kurių kaltės bus stabdomos investicijos.

Nedelsiant bus pradėta įgyvendinti hipotekos sistema, išplėstos paskolų išreikalavimo teisinės garantijos, įskaitant antstolių darbo pertvarkymą ir konkrečios pareigūnų atsakomybės nustatymą.

Siūlysiame taip pakeisti Įmonių bankroto įstatymą bei Civilinį ir Civilinio proceso kodeksus, kad būtų užtikrinta kreditorių pirmumo teisė patenkinti savo reikalavimą iš įkeisto turto.

Nuo 1998 metų pradžios mokesčių lengvatomis pradėsime skatinti privačių pensijų kaupimo fondų steigimąsi. Ilgainiui šie fondai turėtų tapti svarbiais investavimo šaltiniais. Bus palankiai priimama didelių užsienio verslo, draudimo ir finansinių kompanijų filialų veikla Lietuvoje.

Įstatymų pataisomis, garantuojančiomis kapitalo saugumą, taip pat didesniu kapitalo pelningumu bus skatinama, kad sugrįžtų iš Lietuvos išvežtas kapitalas ir būtų investuotas į šalies ūkį, būtų liberalizuojama bankininkystės veikla.

Sieksime įgyvendinti Šiaulių ir Klaipėdos laisvųjų prekybos ir transporto teritorijų (zonų) projektus, kurie leistų nutiesti per Lietuvą naujus tarptautinės prekybos kelius, išplėsti transporto paslaugas.

Priėmus nuomos (lizingo) įstatymą, bus garantuojamas nuomos sąlygų stabilumas.

- Apsaugoti akcininkų ir indėlininkų asmeninę nuosavybę, stabdyti tyčinius įmonių bankrotus

Lietuvos Respublikos Konstitucija skelbia privatinės nuosavybės apsaugą, tačiau stinga įstatymų, kurie realiai apsaugotų privatų kapitalą, ypač vertybinius popierius ar indėlius. Todėl numatome įstatymais garantuoti akcininkų (dalininkų) neturtinių teisių apsaugą, neleisti dirbtinai nuvertinti akcijų (pajų). Akcininkų turtiniai sandoriai paprastai bus sudaromi Vertybinių popierių biržoje, o ne per įmonių registro tarnybas.

Bus reikalaujama, kad įmonės laikytųsi įstatymų numatyto reikalavimo nuolat perskaičiuoti (didinti, o jeigu padaryti nuostoliai - mažinti) akcinį kapitalą; įstatymuose nustatyti įmonės (banko) administratoriaus, valdybos (tarybos) ar savininko pareigą šaukti akcininkų susirinkimą ir skelbti įmonės (banko) bankrotą, kai nuostoliai viršija nuosavą kapitalą.

Sugriežtinsime asmeninę įmonės (banko) administratoriaus ir valdybos (tarybos) narių civilinę ir baudžiamąją atsakomybę už tyčinį įmonės (banko) praskolinimą ir lėšų iššvaistymą dėl aplaidumo ar savanaudiškumo, taip pat akcininkų susirinkimo įstatiniam kapitalui sumažinti ar įmonės (banko) bankrotui skelbti nesušaukimą, kai įmonė (bankas) patiria nuostolius. Turi būti garantuotos lygios akcininkų turtinės teisės įmonės (banko) bankroto atveju.

Plėtosime verslo draudimą, nustatysime privalomą finansinių bendrovių draudimą.

Labai svarbu, kad teismai greitai ir objektyviai nagrinėtų ūkinius ginčus. Būtina pertvarkyti kai kurias teismo antstolių funkcijas - jie turėtų skelbti turto varžytynes, tačiau nereikėtų, kad šias varžytynes jie vykdytų.

- Atnaujinti ir plėtoti konkursinį privatizavimą

Likęs valstybės (savivaldybių) turtas bus privatizuojamas tik per viešus pirkimo-pardavimo sandorius: viešą akcijų pasirašymą, įmonių ir kitų objektų aukcionus bei akcijų paketų pardavimą per viešus konkursus. Uždrausime įmones išvalstybinti įstatinio kapitalo didinimo

ar kitais būdais, aplenkiant privatizavimo tarnybas ir nesudarant pirkimo-pardavimo sandorių.

Nedelsdami inventorizuosime valstybei priklausantį turta. Paklausios didesnės įmonės (objektai) bus parduodamos skelbiant tarptautinius privatizavimo konkursus. Rinkos kainomis viešai - per Vertybinių popierių biržą ir privatizavimo institucijas parduosime akcinėse bendrovėse likusias valstybės akcijas.

Siūlysiame pataisyti privatizavimo įstatymus ir nustatyti, kad esant visoms privalomoms sąlygoms (investicijų apimčiai, darbo vietų išsaugojimui, naujų darbo vietų kūrimui ir kt.) svarbiausias konkursinio privatizavimo kriterijus būtų objekto kaina.

Numatoma Valstybės turto ir santaupų atkūrimo fondui perduoti privatizuotinas paklausias įmones (objektus), o lėšas, gautas pardavus šias įmones (objektus), panaudoti sovietinės valdžios iki 1990 metų nusavintiems ir kitiems dingusiems gyventojų indėliams atkurti.

Išplėsiame komercinį privatizavimą, tačiau nesiūlysiame privatizuoti elektrinių, geležinkelių, elektros perdavimo linijų, aerodromų (lėktuvų kilimo takų) ir kai kurių kitų šaliai gyvybiškai svarbių gamybinės ir socialinės infrastruktūros objektų.

- Įgyvendinti ilgalaikę eksporto skatinimo programą

Parengsime ir dar 1997 metais pradėsime įgyvendinti ilgalaikę valstybinę šalyje pagamintų prekių eksporto programą. Bus iš esmės padidintas Eksporto skatinimo agentūros vaidmuo. Jai teks koordinuoti šios programos vykdymą ir administruoti Valstybės eksporto rėmimo fondą.

Numatome įsteigti Eksporto draudimo tarnybą, kuri šalyje pagamintų prekių eksportuotojams teiks paskolų draudimo paslaugas. Jeigu Eksporto draudimo tarnyba, dirbsianti komerciniais pagrindais, bus apdrausta valstybės, tai jos suteikti draudimo liudijimai faktiškai prilygs paskolų valstybės garantijoms.

Ūkio subjektų (eksportuotojų) draudimo nuo politinės rizikos išlaidos, iš dalies - ir komercinės rizikos išlaidos (eksporto rėmimo programoje numatytais draudimo atvejais) turi būti apmokamos iš Eksporto rėmimo fondo lėšų. Monetarinės politikos priemonėmis sieksime, kad ateityje kainų didėjimas litais neviršytų kainų didėjimo tvirta valiuta.

Sieksime teikti papildomas finansines lengvatas žemės ūkio produktų eksportuotojams.

- Slopinti korupciją, keisti valstybės valdymo būdą

Siūlysiame keisti Viešojo pirkimo, Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymus taip, kad pagrindinis konkurso laimėjimo kriterijus būtų jo dalyvių pasiūlyta kaina. Bus inventorizuojami visi valstybės ir privačių asmenų finansinius ir turtinius santykius reglamentuojantys įstatymai ir Vyriausybės nutarimai. Korupcija skatinančios nuostatos, pagal kurias turtiniai santykiai galimi be viešo konkurso, bus keičiamos pagrįstais, galimus nusikaltimus ir korupciją slopinančiais teisės aktais. Mažinsime įmonių įstatymuose numatytų licencijuojamų verslo rūšių skaičių. Šios licencijos ar leidimai turėtų būti duodami visiems, kurie tenkina įstatymus ir pajėgūs sumokėti nustatytus žyminius ar kitus mokesčius. Visi vienodai privalės laikytis mokesčių ir kitų ekonominių įstatymų ir Vyriausybės išleistų teisės aktų - nebus jokių pareigybinių ar partinių lengvatų.

Teisinėje valstybėje negali būti tokių valstybės tarnybų ir jų darbuotojų, įskaitant teisėtvarkos pareigūnus, kurie nebūtų kontroliuojami kitų valstybės institucijų. Todėl siūlysiame įstatymuose nustatyti tvarką, pagal kurią būtų užtikrinama mokesčių inspekcijos, muitinės, teisėtvarkos bei įvairių inspekcijų darbuotojų tarnybinių pareigų vykdymo valstybinė kontrolė. Be to, siūlysiame padidinti (diferencijuoti) teisėsaugos ir vykdomosios valdžios pareigūnų darbo apmokėjimą, geriausiems valdininkams suteiksime gerai apmokamą vyriausiųjų specialistų kategorijas, kartu griežtinsime atsakomybę už tarnybinius nusižengimus.

Siekiant gerinti valdininkų darbą ir mažinti specialistų kaitą, tikslinga Vakarų valstybių pavyzdžiu valdininkams nustatyti papildomą pensinį ir sveikatos draudimą, kurio jie netektų, jeigu būtų atleidžiami iš darbo už tarnybinius nusižengimus.

Numatome mažinti ne tik ministerijų (iki 16-17), bet ir valdininkų skaičių, todėl šalies valdymo išlaidos nedidės.

Ketinama pagal rinkos ekonomikos ir demokratinės visuomenės administravimo principus pertvarkyti ministerijų, kitų valstybės ir savivaldybių institucijų veiklą ir personalo valdymą.

Siūlysiame priimti viešojo administravimo ir valdininkų interesų derinimo įstatymus (valdininkas, kuris dėl asmeninių interesų pažeidžia visuomenės interesus, atsako pagal tam tikrą įstatymo straipsnį). Siekiant įgyvendinti pilietinę valdžios įstaigų ir valdininkų darbo kontrolę, teksime įstatymų pataisas, kurios numatytų valstybės (savivaldybių) institucijų ir valdininkų asmeninę civilinę bei administracinę atsakomybę už piliečiams bei įmonėms padarytą žalą bei jos atlyginimą. Taip pat siūlysiame nustatyti tvarką, pagal kurią piliečio skundas dėl valdininko veiksmų būtų per keletą dienų išnagrinėtas administraciniame teisme.

Sieksime pertvarkyti ekonominius įstatymus taip, kad joks valstybės pareigūnas neturėtų galimybės dalyti pavieniams asmenims pinigų ar suteikti kokių nors privilegijų. Verslo rėmimo programose numatysime bendras ir visiems vienodas taisykles, reglamentuojančias turtinius ir piniginius santykius ir ūkio subjektų teises.

5. ĮVERTINTI VALSTYBĖS TURTINĘ IR FINANSINĘ BŪKLĘ

- Vyriausybė numato inventorizuoti valstybės (biudžeto) skolas ir skolinius išsipareigojimus, taip pat likusį valstybės turta, o rezultatus paskelbti visuomenei

Kartu su Valstybės kontrolės departamentu bus patikrinta, ar privatizuojant įmones bei kitą valstybės turta buvo laikomasi tuo metu galiojusių privatizavimo ir akcinių bendrovių įstatymų, kaip buvo naudojamos už valstybės turto privatizavimą gautos lėšos. Padarius nepriklausomą auditą, bus nustatytos faktinės biudžeto skolos ir neapmokėti skoliniai išsipareigojimai, iš Lietuvos valstybės biudžeto bei valstybės vardu gautų lengvatinių paskolų (suteiktų paskolų garantijų) lėšų panaudojimas pagal įstatymo numatytą paskirtį.

Atskirai bus patikrinta, kaip buvo naudojamos lėšos, kurios buvo skirtos energetikai ir žemės ūkiui remti, ir lengvatinės paskolos atitinkamų valstybės pareigūnų sprendimu. Turėtų būti įvertintas ir valstybės institucijų dalyvavimas nepateisinamai rizikingose bankų operacijose, iš bankų pasisavintų ir iššvaistytų lėšų padengimas valstybės lėšomis, taip pat pavienėms finansinėms grupėms suteiktos maitų, mokesčių ir licencijų lengvatoms.

Vyriausybė numato įsteigti Valstybės turto ir santaupų atkūrimo fondą, kuris įgyvendintų patikimesnę valstybės turto apskaitą ir teisingą privatizavimą, sukauptų lėšų sovietinės valdžios nusavintoms gyventojų santaupoms atkurti.

6. PRAMONĖ IR ENERGETIKA

Keisime ūkinių ministerijų funkcijas taip, kad šios ministerijos rūpintųsi visu ūkiu (o ne vien jo valstybiniu sektoriumi), ūkio konkurenciškumu ir rinka.

Tęsdami privatizavimą, paliksime valstybei strateginius infrastruktūros objektus bei natūralių monopolijų sektorius.

Valstybės turto ir santaupų atkūrimo fondui pavesime valstybės turto apskaitą bei valstybės turtinių teisių ir interesų gynimą, šiam fondui bus perduotas valstybės akcijų valdymas, akcijų ir kito valstybės turto parengimas privatizuoti, sovietinės valdžios nusavintų gyventojų santaupų atkūrimas atsižvelgiant į likusį privatizuotiną valstybės turta.

- Energetika, energijos ištekliai, kuras

Vyriausybė sieks demonopolizuoti ir decentralizuoti energetikos ūkį bei mažinti energijos tiekimo išlaidas, įgyvendinti projektus, kurie užtikrintų alternatyvius šaltinius apsirūpinti naftos ištekliais, taip pat sudarytų sąlygas eksportuoti elektros energija. Numatoma:

- vykdant energetikos reformą, numatyti konkrečią komercinių objektų privatizavimo programą, sudaryti galimybes šalies ir užsienio investitoriams prisidėti prie energetikos objektų modernizavimo ir pertvarkymo. Ypač turi būti skatinamos tos investicijos, kurios skirtos šilumosnuostoliams sumažinti, šilumos tiekimo ir pastatų išorinėms sienoms rekonstruoti bei moderninti;

- parengti programą ir pagal ją nuosekliai perduoti savivaldybėms

(prireikus apskritims) vietos energetikos ūkį ir jam skirtus centralizuotus išteklius;

- numatyti tvarką, kad energijos kainos ir tarifai vartotojams būtų periodiškai perskaičiuojami pagal faktinę infliaciją ar importuojamų energijos išteklių (kuro) kainų keitimąsi;

- pertvarkyti Valstybinę energetikos išteklių kainų ir energetinės veiklos kontrolės komisiją, kad ji derintų energijos kainas ir tarifus, tvirtintų jų nustatymo metodiką bei vertintų energetikos išlaidų pagrįstumą;

- parengti ir paskelbti energetikos produkcijos (elektros energija, naftos produktai) eksporto strategiją, programą bei svertus;

- nuosekliai didinti valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės saugumą;

- patikslinti nacionalinę energetikos strategiją, suderinti ją su šalies ekonomikos poreikiais, taip pat su Baltijos valstybių bendrais energetikos (Baltijos žiedo, dujotiekių plėtojimo) projektais;

- ekonominėmis ir teisinėmis priemonėmis skatinti taupyti energiją ir kiek įmanoma mažinti nuostolius energijos gamybos, paskirstymo ir vartojimo sektoriuose;

- patvirtinti skolų už energiją gražinimo taisykles, konkrečius gražinimo terminus ir taikyti bankroto įstatymo nuostatas jų nevykdančioms įmonėms (nepriklausomai nuo energijos vartotojo nuosavybės ar priklausomybės statuso);

- nemokantiems už suvartotą energiją ūkio subjektams nutraukti energijos tiekimą arba pakeisti atsiskaitymo būdą (įvesti pirmalaikį mokėjimą);

- kruopščiai inventorizavus energetikos ūkį ir atlikus tarptautinio valdymo auditą, reformuoti energetikos valdymą taip, kad energetikos įmonės būtų suinteresuotos mažinti kaštus ir ypač nuostolius ir dirbtų kaip rinkos subjektai; panaikinti energijos gamybai nebūdingą infrastruktūrą, sugriežtinti energijos tiekimo ir vartojimo apskaitą.

Mažinant energijos išteklių importuotojų įtaką, sukurti kompleksinę programą, apimančią:

- energetikos objektų modernizavimą ir plėtojimą;

- investicijų pasirinkimo prioritetus;

- būsimo energijos išteklių ir kuro importo srautus, jų garantijų patikimumą bei savo žaliavų (įskaitant naftos telkinius) panaudojimą;

- energetikos produkcijos eksportą ir kita.

Derantis dėl apmokėjimo už energijos išteklius, tiekiamus iš Rusijos, siūlyti už juos atsiskaityti elektros energija, kitomis Lietuvos prekėmis be maito.

Gyventojams, gaunantiems mažas pajamas, bus taikomos kompensacijos už tiekiamą šilumą.

- Pramonė ir prekyba

Pramonės gamybai skatinti, gamybiniam pajėgumams panaudoti bus sudaromos konkrečios, pagal Vakarų valstybių pavyzdžius parengtos verslo rėmimo ir darbo vietų kūrimo, eksporto skatinimo programos. Lėšos šioms programoms bus numatytos atskirame valstybės biudžeto straipsnyje.

Kad būtų sudarytos kuo palankesnės sąlygos naudoti savus išteklius, didinti Lietuvoje pagamintų prekių paklausą ir konkurencingumą, būtina:

- priemonėmis, neprieštaraujančiomis tarptautiniams ekonominiams susitarimams, užkirsti kelią importuoti prastos kokybės prekes (ypač tais atvejais, kai tokia pat Lietuvos prekė yra geresnė);

- taikyti importuojamai produkcijai griežtesnius higienos ir ekologijos reikalavimus, atitinkančius Europos standartus, riboti įvairių subproduktų importą;

- vykdant aplinkos apsaugos programą, naudoti biudžeto ir įmonių monopolininkų lėšas bei kreditus, gautus su valstybės garantijomis;

- statant aplinkosaugos objektus, pirmenybę teikti Lietuvos įmonėms;

- viešojo pirkimo procedūrose pirmenybę teikti Lietuvos gamintojams ir verslininkams, tačiau laikytis tarptautinių išipareigojimų.

Skatinant investicijas į gamybą, ne mažiau kaip 50 procentų lengvatinių užsienio paskolų, gaunamų valstybės vardu ar su jos garantija, numatoma skirti gamybos įmonėms, taip pat atitinkamais teisės aktais reglamentuoti lengvatinių paskolų teikimo įmonėms taisykles ir jų laikymosi kontrolės būdus.

Bus sudaromos palankesnės teisinės ir finansinės sąlygos įmonėms gauti trumpalaikes paskolas jų apyvartinėms lėšoms papildyti.

Pertvarkius mokesčius, verslo pajamos (įskaitant dividendus ir palūkanas) nebus pakartotinai apmokestinamos.

7. REMTI KAIMĄ, ŽEMDIRBIUS, YPAČ ŪKININKUS

Kaime gyvena ir dirba trečdalis šalies gyventojų. Pripažįstame visas ūkininkavimo formas, tačiau manome, kad konkurenciją lengviau išlaikys šeimos ūkiai.

Numatome teikti lengvatines paskolas ūkininkams, perkantiems žemės ūkio techniką ir besistatantiems ūkinius pastatus. Tos paskolos turi būti teikiamos ne išskirtiniams asmenims, o pagal visiems vienodas valstybės rėmimo programose nustatytas taisyklės. Paskolos bus teikiamos iš bankų išteklių, o lengvatos apmokamos iš Paramos žemės ūkiui fondo lėšų. Taip būtų galima padidinti valstybės remiamų projektų kiekį.

Teiksime valstybės garantijas paskoloms ir kitas finansines lengvatas ūkininkams ir įmonėms, superkančioms ir eksportuojančioms svarbiausią (pieno, mėsos, linų ir kitą) produkciją bei gatavus maisto produktus. Didėjantis eksportas palengvintų kaimo būklę, būtų sukurta daugiau darbo vietų, padidėtų ir dirbančiųjų kaime pajamos.

Toliau ieškosime naujų rinkų žemės ūkio produkcijos eksportui, derėsime su ES ir Pasauline prekybos organizacija dėl didesnių žemės ūkio produkcijos eksporto kvotų bei kitų palankesnių užsienio prekybos sąlygų.

Sieksime ekonominiais svertais palaikyti svarbiausios žemės ūkio produkcijos, superkamos iš ūkininkų ir bendrovių, rinkos kainas, teikti valstybės pagalbą įmonėms, kurios superka grūdus bei cukrinius runkelius.

Numatome spartinti žemės reformą, kuo greičiau gražinti žemę ir mišką jos buvusiems savininkams ir paveldėtojams. Tam būtina supaprastinti žemės gražinimo jos savininkams procedūras ir nuosavybės dokumentų įforminimą, šalinti biurokratizmą.

Pagal valstybės išgales teisingai kompensuosime už nesugražinamą žemę, nustatysime aiškesnę ir greitesnę kompensavimo tvarką, šioms reikmėms biudžete numatysime daugiau lėšų.

Sudarysime palankesnes sąlygas išsimokėtinai įsigyti nuosavybėn žemės jos neturėjusiems ir norintiems ūkininkauti.

Bus plačiau taikomos ilgalaikės lengvatos bei premijavimo sistema, skatinanti efektyviau ūkininkauti ir diegti tobulesnes technologijas, ieškoma užsienio investicijų.

Sieksime nuosekliai įgyvendinti išankstinių sutarčių žemės ūkyje sistemą.

Aktyvinsime žemės rinką - ūkių stambinimo priemonę, įgyvendinsime Hipotekos įstatymą.

Sieksime sumažinti žemės sklypų matavimo ir planų sudarymo išlaidas ir šių paslaugų kainas, sukursime sąlygas už visus šiuos darbus atsilyginti išsimokėtinai.

Be to, numatome:

- finansiškai remti elitinių sėklų ir veislinių gyvulių įsigijimą, padėti tiems ūkininkams, kurie pageidauja išmokti modernių ūkininkavimo būdų ir metodų;

- remti žemdirbių prekybos ir aptarnavimo kooperatyvus bei jų sąjungas, taip pat žemės ūkio produktų pirminio perdirbimo kooperatinių įmonių steigimą, ūkininkų apsirūpinimą technika;

- skatinti kaimo gyventojų savivaldos plėtojimą, remti žemės ūkio rūmų veiklą, ypač tą, kuri skatina smulkųjį verslą, amatų ir turizmą kaime;

- sieksime, kad Lietuva įstotų į Europos Tarybos socialinio vystymo fondą ir atkuriantys ūkius tremtiniai ir jų palikuonys galėtų naudotis šio fondo teikiamomis papildomomis lengvatomis;

- nustatyti papildomas teises garantijas, kurios užtikrintų, kad laiku būtų atsiskaitoma su ūkininkais ir bendrovėmis už supirktą iš jų produkciją;

- taikyti griežtesnes antimonopolines priemones žemės ūkio produkcijos supirkimo bei perdirbimo įmonėms, jeigu jų susitarimai pažeidžia teisėtus ekonominius žemės ūkio produkcijos gamintojų interesus;

- plėsti kaimo socialinę infrastruktūrą - sudaryti galimybę įsigyti

valstybinius tarnybinius butus mokytojams, gydytojams ir kultūros darbuotojams;

- plėtoti būtinas medicinos paslaugas kaime, pirmiausia ambulatorinį gydymą;

- remti kaime steigiamas nevalstybines socialinės globos arba paramos įstaigas negalės ištiktiesiems, globos ar paramos reikalingiems vaikams ir seneliams;

- tobulinti žemės ūkio mokslo, žemdirbių mokymo bei konsultavimo ir žemės ūkio specialistų kvalifikacijos kėlimo sistemą.

8. TRANSPORTAS

Lietuvos transporto sistemą numatoma plėtoti vadovaujantis bendraisiais Europos transporto plėtojimo strateginiais tikslais. Bus siekiama, kad Lietuvos transporto sistema efektyviai įsijungtų į Baltijos jūros regiono šalių transporto sistemą ir ES šalių infrastruktūros plėtros bendrąją strategiją bei transporto paslaugų rinką. Antra vertus, siekdamas apginti šalies nacionalinius interesus, Vyriausybės institucijos aktyviai prisidės prie tarptautinių organizacijų ir specialių darbo grupių, nustatančių Baltijos jūros regiono ir visos Europos transporto infrastruktūros plėtros prioritetus, veiklos. Labai svarbu ir tai, kad pagrindiniai Lietuvos transporto objektai būtų įtraukti į pirmiausia plėtotinų Europos transporto tinklų projektus, gautų tarptautinį pritarimą ir paramą. Ypač daug dėmesio bus skiriama ES iniciatyva 1996 metais pradėtai vykdyti tarptautinei programai TINA, kuria siekiama nustatyti Vidurio Europos šalių transporto infrastruktūros plėtros poreikius bei identifikuoti bendrų interesų projektus, kurie vykstant integracijai įgalintų sudaryti bendrą multimodalinio (daugiašakio) transporto tinklą tarp ES šalių ir kandidačių į ES nares.

Tarptautinė ir vidaus transporto paslaugų rinką lemia ir kitas pagrindines Lietuvos transporto plėtojimo kryptis:

- deramai pasirengus (sudarius strateginius plėtros ir restruktūrizavimo planus, suradus strateginių partnerių ir investuotojų), privatizuoti valstybinio sektoriaus objektus, teikiančius komercines transportavimo paslaugas;

- sukcentruoti valstybės institucijų pastangas ir finansinius išteklius transporto infrastruktūros objektams rekonstruoti bei plėtoti ir multimodalinėms transporto technologijoms diegti;

- suderinti transporto veiklą reguliuojančius teisės aktus su ES šalių juridiniais aktais ir techniniais standartais.

Vykdydama transporto politiką, kurios svarbiausias tikslas - integruotis į ES, Vyriausybė numato parengti ir įgyvendinti konkrečius toliau nurodytus projektus pagal transporto šakas.

Geležinkelių transportas. Įgyvendinant ES direktyvos 91/440 rekomendacijas, kurių tikslas - palengvinti ES šalių geležinkelių pritaikymą prie rinkos reikalavimų ir padidinti jų efektyvumą, bus iš esmės, o ne paviršutiniškai restruktūrizuoti geležinkeliai, sukurta nauja rinkos poreikius atitinkanti geležinkelių struktūra. Pradedama atskirti geležinkelio infrastruktūra nuo vežėjo. Vykdamas restruktūrizaciją, bus rekonstruojami Lietuvos geležinkelių ruožai Klaipėda-Šumskas ir Kaišiadorys-Kybartai (bendras rekonstruojamų atkarpų ilgis 196 km), modernizuojama signalizacijos ir telekomunikacijų sistema ruože Kaišiadorys-Radviliškis (127 km), taip pat numatoma pastatyti geležinkelio tranzitinių krovinių terminalą Mockavoje, rekonstruoti Klaipėdos jūrų uosto geležinkelį. Bus aktyviai ieškoma užsienio partnerių, padėsiančių įgyvendinti europinės vėžės standarto geležinkelio projektą (nuo sienos su Lenkijos Respublika iki Kauno).

Bendradarbiaujant su Vokietijos Federacine Respublika, Rusijos Federacija ir Baltarusijos Respublika, numatoma įgyvendinti šaudyklinio traukinio Mukranas-Klaipėda-Maskva projektą.

Kelių transportas. Iki 2000 metų bus įgyvendintas tarptautinės magistralės Talinas-Ryga-Kaunas-Varšuva (Via Baltica) projekto pirmasis etapas. Numatoma nutiesti 81 km kelio, rekonstruoti 12 km kelio, sustiprinti 70 km kelio dangos. Pagrindiniai objektai - keliai Garliava-Marijampolė, Kaunas-Kėdainiai bei Kėdainių ir Panevėžio (šiaurinis) aplinkkeliai.

1997-1999 metais bus sustiprinta greitkelio Klaipėda-Vilnius danga (200 km ruože).

Plečiant automobilių kelius, daugiau dėmesio numatoma skirti pakelės infrastruktūros plėtojimui (ypač automagistralėse ir tarptautinio transporto eismo keliuose): poilsio aikštelėms, degalinėms, moteliams, techninio ryšio ir avarinėms tarnyboms. Dauguma šių objektų bus statomi ir eksploatuojami privataus sektoriaus lėšomis.

Vandens transportas. 1997-2000 metais numatoma įgyvendinti Klaipėdos jūrų uosto infrastruktūros ir terminalų plėtros pirmąjį etapą. Pirmiausia numatoma statyti konteinerių terminalą, išplėsti ro-ro ir biriųjų krovinių terminalus, gilinti uosto akvatoriją, rekonstruoti uosto vartus, pastatyti keleivių terminalą. Išankstiniais skaičiavimais šių projektų vertė - apie 800 mln. litų. Kadangi šių lėšų Lietuvos valstybės biudžetas sukaupti negali, bus aktyviai deramasi su tarptautinėmis finansinėmis institucijomis (dėl infrastruktūros objektų) ir ieškoma privataus kapitalo (komercinėms struktūroms finansuoti).

Oro transportas. 1997 metais bus pradėtos derybos su ES komisija dėl bendros Lietuvos ir ES šalių aviacijos transporto rinkos kūrimo. Kad Lietuvos oro transportas galėtų integruotis į Vakarų Europos oro transporto rinką (ir sėkmingai eksportuotų paslaugas), būtina spartinti civilinės aviacijos reformą. Civilinės aviacijos reforma - tai jos restruktūrizavimas ir operatyvinės veiklos liberalizavimas, teisės aktų derinimas su ES šalyse galiojančiais aktais bei jos techninių standartų pertvarkymas. Reforma bus paspartinta visose ūkinėse struktūrose (civilinės aviacijos kompanijose ir oro uostuose) ir valdymo bei reguliavimo institucijose.

9. SOCIALINĖ APSAUGA IR DARBAS

Stiprėjant šalies ekonomikai ir gerėjant finansinei būklei, bus rūpinamasi nuosekliai gerinti šalies gyventojų ir ypač socialiai remtinų asmenų materialinę būklę. Socialinės sferos raidos ir valstybinių bei regioninių socialinių programų sėkmingo vykdymo pagrindas - Lietuvos ūkio plėtra vadovaujantis prioritetinėmis ūkio kryptimis ir naudojantis europinės integracijos teikiama galimybėmis, darbingų žmonių užimtumas, šešėlinės ekonomikos sferos siaurinimas.

- Socialinės apsaugos sistemos tobulinimas

Tobulinant socialinę apsaugą ir įtvirtinant socialinį teisingumą, būtina:

- padidinti gyventojams teikiamas socialines garantijas, jas susisteminti, patikslinti Socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų, Gyventojų pajamų garantijų ir kitus įstatymus;

- siekti socialinės apsaugos sistemos universalumo - mažinti išskirtines socialines garantijas turinčių gyventojų grupių skaičių;

- siekti, kad minimalaus gyvenimo lygio (MGL) ir valstybės remiamų pajamų, nuo kurių priklauso dauguma socialinių išmokų, didėjimas neatsiliktų nuo faktinės infliacijos;

- nuosekliai didinti minimalią mėnesinę algą (MMA), gyventojų perkamąją galią;

- spręsti klausimą dėl kompensacijų už žuvusius partizanus, politinius kalinius ir tremtinius bei kitas okupacijų aukas nustatymo;

- patikslinti politinių kalinių ir tremtinių pensijų skaičiavimo tvarką atsižvelgiant į kalinimo bei tremties sąlygas ir trukmę, tobulinti šių asmenų globos sistemą;

- plėtoti civilinį draudimą, nustatyti jo privalomojo draudimo atvejus ir sąlygas;

- plėtoti socialinės informacijos sistemą - didinti jos kompleksškumą ir plėsti socialinių duomenų naudojimo galimybes;

- aktyviau bendradarbiauti su ES, Šiaurės Tarybos, kaimyninėmis Baltijos bei kitomis šalimis socialinėje srityje siekiant sukurti bendrą socialinę erdvę ir laisvos darbo jėgos migracijos prielaidas.

- Socialinis draudimas

Tobulindama socialinio draudimo sistemą, labai svarbų modernios demokratinės valstybės elementą, Vyriausybė numato:

- stiprinti valstybinio socialinio draudimo sistemą - didinti gyventojų asmeninę atsakomybę ir suinteresuotumą;

- įkurti ir plėtoti papildomą nevalstybinį socialinį draudimą - taikyti alternatyvias socialinio draudimo formas ir steigti

atitinkamas institucijas;

- finansuoti privalomojo valstybinio socialinio draudimo sistemos pensijų, nedarbo, sveikatos, nelaimingų atsitikimų darbe draudimo rūšis iš savarankiškų draudimo fondų;

- sukurti palankesnes sąlygas draustis ūkininkams ir savarankiškai dirbantiems asmenims.

- Parama šeimai

Sudarydama sąlygas šeimai pačiai kuo geriau atlikti savo funkcijas, valstybė išipareigoja remti ir globoti tas šeimas, kurios šių funkcijų tinkamai atlikti negali. Vyriausybė numato:

- didinti paramą šeimoms, auginančioms vaikus, visų pirma - turinčioms mažas pajamas (įskaitant nemokamą skurstančių šeimų vaikų maitinimą ikimokyklėse ir mokymo įstaigose);

- efektyviai ir tikslingai naudoti šeimoms remti skirtas lėšas tobulinant socialinės apsaugos tinklą.

- Jaunimo problemų sprendimo kryptys

Numatoma parengti valstybinę jaunimo problemų sprendimo koncepciją, aprėpiančią aktualiausius jaunimo gyvenimo klausimus ir jų sprendimo gaires;

- sukurti ilgalaikio lengvatinio kreditavimo fondus jaunuolių studijoms ir jaunų šeimų būstui, išplečiant bendrą šalies "Būsto" programą;

- plėtoti darbo rinkos poreikių tyrimais pagrįstą jaunimo profesinį orientavimą, sudaryti palankias sąlygas įsigyti profesiją ir persikvalifikuoti, rengti jaunimą savarankiškam sąžiningam verslui ir profesinei veiklai;

- finansuoti žemės ūkio pagrindų ir profesinio mokymo programą kaimo bendrojo lavinimo mokyklose, remti jaunųjų ūkininkų veiklą.

- Socialinės paslaugos

Plėtojant socialines paslaugas, būtina decentralizuoti socialinių paslaugų teikimą:

- skatinti bendruomeninės socialinės infrastruktūros formavimąsi;

- remti socialinių paslaugų programas apskrityse ir savivaldybėse;

- teikti socialines paslaugas partnerystės principu - į socialinių paslaugų teikimą įtraukti nevyriausybinės organizacijas;

- parengti decentralizuotos socialinių paslaugų sistemos plėtojimo standartus.

- Invalidų socialinė integracija

Kuriant efektyvią asmenų su negale socialinės integracijos ir reabilitacijos sistemą ir siekiant sudaryti šiems asmenims tokias pat lygias galimybes kaip ir kitiems visuomenės nariams, numatoma:

- tobulinti lengvatų sistemą, kad pagerėtų asmenų su negale darbo ir gyvenimo sąlygos;

- plėtoti ir modernizuoti reabilitacijos įstaigų tinklą;

- plėsti kompensacinės technikos, protezinių ir ortopedinių priemonių gamybą ir gerinti jų kokybę;

- pritaikyti statybinę-urbanistinę aplinką svarbiausiuose socialinės paskirties objektuose specifiniams asmenų su negale poreikiams;

- plėtoti asmenų su negale poreikius atitinkančią transporto sistemą;

- skatinti invalidų visuomeninių organizacijų veiklą.

- Vaikų teisių apsauga

Siekdama apsaugoti vaikų teises, Vyriausybė numato:

- sudaryti realias sąlygas įgyvendinti JTO Vaiko teisių konvencijos nuostatas;

- skatinti šeimas, globojančias našlaičius, steigti daugiau šeimyninių vaikų globos namų;

- įgyvendinti Nepilnamečių nusikalstamumo ir jų teisės pažeidimo prevencijos programą;

- bendradarbiauti su vaikų teises ginančiomis visuomeninėmis organizacijomis.

- Migracijos reguliavimas

Siekiant reguliuoti migraciją, būtina:

- vykdyti tremtinių ir politinių kalinių bei jų šeimos narių grįžimo

į tėvynę programą;

- patobulinti išlikusio nekilnojamojo turto gražinimo savininkams tvarką, kad partizanams, politiniams kaliniams, tremtiniais ir rezistentams būtų sudarytos palankesnės sąlygos atgauti išlikusį turta;

- sukurti politinių pabėgėlių priėmimo sistema, siekti tarptautinių susitarimų pabėgėlių klausimais.

- Darbo politika

Vadovaudamasi nuostata, kad tik produktyvus darbas yra visuomenės gerovės pagrindas bei socialinės apsaugos sistemos efektyvumo garantas, Vyriausybė sieks, kad kuo daugiau darbingų asmenų turėtų darbą, saugias ir sveikas darbo sąlygas bei gerą darbo užmokestį.

- Gyventojų užimtumas ir darbo rinka

Siekdama didinti gyventojų užimtumą bei subalansuoti darbo rinka, Vyriausybė numato:

- skatinti perspektyvių darbo vietų išsaugojimą bei naujų kūrimą, taip pat savarankišką užimtumą, šiuo tikslu parengti ilgalaikę valstybinę darbo vietų kūrimo skatinimo programą;

- tobulinti bedarbių, ypač papildomas užimtumo garantijas turinčių asmenų, socialinę apsaugą, pagal finansines galimybes didinti jų pašalpas;

- vykdyti aktyvią darbo rinkos politiką, kurios svarbiausi tikslai - nedarbo prevencija, užimtumo rėmimas, profesinis mokymas darbo rinkoje, viešųjų darbų (ypač vengiantiems įsidarbinti) plėtojimas, regioninių užimtumo programų rengimas;

- sukurti savarankiškos draudimo nuo nedarbo sistemos pagrindu nauja darbo rinkos plėtojimo finansavimo sistema;

- tobulinti darbo biržų, darbo rinkos mokymo institucijų veiklą;

- skatinti legalų darbą, stiprinti nelegalaus darbo prevenciją bei kontrolę, kartu didinti darbdavių ir darbuotojų atsakomybę.

- Darbo santykiai

Siekdama reguliuoti darbo santykius, Vyriausybė numato:

- tobulinti pagal tarptautinius standartus darbo santykių teisinio reguliavimo normas, kad vienodai būtų ginami darbuotojų bei darbdavių interesai ir teisės, o nesutarimai šalinami derybomis;

- priimti svarbiausius politinius sprendimus socialinėje bei darbo srityje konsultuojantis su socialiniais partneriais;

- skatinti profesinių sąjungų bei darbdavių organizacijų plėtrą.

- Darbo sąlygos

Siekdama sudaryti darbuotojams saugias ir sveikas darbo sąlygas, Vyriausybė numato:

- darbdavių solidarumu paremtos draudimo nuo nelaimingų atsitikimų gamyboje sistemos pagrindu, taip pat derindama darbo saugos teisės aktus su ES normomis, skatinti darbdavius gerinti darbo sąlygas (ypač daug dėmesio skirti nėščiąjų ir žindančių moterų darbo saugai), vykdyti efektyvią nelaimingų atsitikimų gamyboje profilaktiką bei likviduoti jų padarinius;

- tobulinti valstybinės darbo inspekcijos veiklą kontroliuojant darbų saugos būklę bei darbo įstatymų vykdymą, gerinti ir labiau koordinuoti įvairių darbo sąlygas kontroliuojančių organizacijų veiklą.

- Darbo apmokėjimo sistema

Siekdama sutvarkyti darbo apmokėjimo sistema, Vyriausybė numato:

- tobulinti iš Lietuvos valstybės biudžeto bei savivaldybių biudžetu finansuojamų darbuotojų darbo apmokėjimo sistema, didinti aukštos kvalifikacijos specialistų darbo užmokestį;

- rūpintis, kad nebiudžetinių organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo klausimai būtų sprendžiami dvišaliais susitarimais tarp darbdavių bei darbuotojų organizacijų;

- sparčiau nei kitų sričių darbuotojams didinti darbo užmokestį aukštųjų mokyklų ir mokslo institutų darbuotojams, mokslininkams ir dėstytojams, taip pat sveikatos apsaugos, švietimo, meno ir kultūros darbuotojams.

Formuodama ir vykdydama sveikatos politiką, Vyriausybė vadovaujasi Lietuvos nacionaline sveikatos koncepcija (1991 metai), Seimo rezoliucija dėl Nacionalinės sveikatos politikos įgyvendinimo (1995 metai) ir Pasaulinės Sveikatos Organizacijos doktrina "Sveikata visiems iki 2000-ųjų". Vyriausybė numato:

sveikatos priežiūros valdymo srityje:

- decentralizuoti sveikatos priežiūros įstaigų valdymą, perduoti savivaldybėms visuomenės sveikatos centrus, kuriems metodiškai vadovautų Valstybinis visuomenės sveikatos centras, sujungti ambulatorijas ir jų kuruojamoje teritorijoje esančius medicinos punktus į vieną sveikatos priežiūros įstaigą, turinčią juridinio asmens teises;

- toliau reorganizuoti pirminio, antrinio ir tretinio lygio sveikatos priežiūros įstaigas siekiant kuo geriau patenkinti Lietuvos gyventojų poreikius, susijusius su slauga ir globa.

finansavimo srityje:

- finansuoti pirminio sveikatinimo lygio medicinos paslaugas (medicinos punktuose, ambulatorijose, poliklinikose) pagal paslaugas teikiančios ir jas finansuojančios institucijos sutartis, be to, numatyti papildomą gydytojų ir kitų medikų, dirbančių kaimo vietovėje, materialinį skatinimą;

- finansuoti antrinio sveikatinimo lygio medicinos paslaugas, vadovaujantis sveikatos draudimo ir kitų įstatymų nuostatomis, kad asmuo, mokantis įmokas ligonių kasai, gautų tam tikras (arba visas) prieinamas medicinos paslaugas, o įstaiga, teikianti šias medicinos paslaugas, veiktų kaip juridinis asmuo, sudarantis sutartis su ligonių kasa;

- finansuoti tretinio sveikatinimo lygio medicinos paslaugas, remiantis sveikatos draudimo ir kitų įstatymų principais, šias įstaigas papildomai finansuojant per valstybines programas ir investicijų projektus; - teikti prioritetą pirminei sveikatos priežiūrai, ypač rūpintis kai mo gyventojams teikiamų medicinos paslaugų kokybe;

- siekti pagerinti politinių kalinių ir tremtinių aptarnavimą sveikatos priežiūros įstaigose, taip pat lengvatų bei kompensacijų už vaistus ir protezus sistemą.

- įgyvendinant draudos mediciną, numatyti didesnius bendrus sveikatos apsaugos finansinius išteklius, ne vėliau kaip 1998 m. sausio 1 d. (kai bus mažinamas pajamų mokestis) įvesti papildomą individualų draudos mokestį.

farmacinės veiklos srityje:

- iki 2000 metų pasiekti, kad Lietuvoje pagaminti vaistai sudarytų ne mažiau kaip 10 procentų Lietuvoje naudojamų vaistų;

- išlaidas vaistams, kai ligonis gydomi namie, kompensuoti atsižvelgiant į ligonio socialinę padėtį;

- reguliariai (kartą per metus) tikslinti sąrašą vaistų ir ligų, kurių išlaidas visiškai ar iš dalies dengia privalomasis sveikatos draudimas ar biudžetas.

visuomenės sveikatos priežiūros srityje

- toliau vykdyti pradėtas valstybines programas, ypač daug dėmesio skirti narkomanijos ir lytiniu būdu plintančių ligų profilaktikai bei gydymui.

11. RYŠIAI IR INFORMATIKA

Svarbiausios Lietuvos ryšių ir informatikos plėtros kryptys yra šios:

- sudaryti palankias sąlygas telekomunikacijų verslo privačiai iniciatyvai, konkurencijai, investicijoms, naujoms technologijoms;

- integruoti valstybinę ryšių ir informatikos sistemą į Europos ir pasaulio telekomunikacijų sistemą; suderinti jos veiklą reglamentuojančius teisės aktus su tarptautiniais standartais;

- teikti daugiau ir įvairesnių ryšių ir informatikos paslaugų gyventojams bei įmonėms, gerinti šių paslaugų kokybę, stabilizuoti ryšių paslaugų kainas;

- plėtoti telefono ryšį kaime.

Įgyvendindama Valstybinę ryšių ir informatikos plėtojimo programą, Vyriausybė iki 2000 metų numato:

- parengti Informatikos įstatymą;

- parengti ir pradėti taikyti suderintus su ES reikalavimais informacinių ir ryšių technologijų standartus;
- įsteigti Vilniuje bendrojo duomenų perdavimo tinklo valdymo centrą;
- sukurti integralią valstybės kadastrų, klasifikatorių ir registru sistemą;
- steigti informacinių technologijų ir telekomunikacijų įrenginių, duomenų perdavimo tinklų, programinės įrangos sertifikavimo įstaigas, laboratorijas;
- sujungti šviesolaidžių ryšio linijomis didžiuosius Lietuvos miestus, taip pat Lietuvos ryšių sistemą su užsienio šalių ryšių sistemomis;
- privatizuoti įmonę "Lietuvos telekomas";
- pastatyti Vilniuje tarptautinę skaitmeninę telefonų stotį;
- modernizuoti Sitkūnų radijo stotį ir kitus Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos centro objektus, aprūpinti juos įrenginiais, sudarančiais galimybę taupyti elektros energija;
- užbaigti statyti pašto terminalą prie Vilniaus oro uosto;
- perkelti į 88-100 MHz ruožą valstybinių UTB radijo stočių darbą;
- statyti miestų kabelinės bei eterio televizijos tinklus;
- užbaigti statyti TVR stotis Druskininkuose, Skuode ir kitur;
- plėsti analoginio ir skaitmeninio standartų mobiliojo ryšio ir vietinės radijo paieškos sistemas;
- pradėti transliuoti TV laidas PAL sistema, pakeisti visus 4 ir 5 kanalų televizijos siųstuvus, atsisakyti 66-74 MHz dažnių ruožo radiofonijai;
- pradėti eksperimentines skaitmenines radijo ir televizijos transliacijas Vilniuje ir Kaune;
- įdiegti laikiną atsiskaitymą už vietinius telefono pokalbius, bendrojo naudojimo telefonų tinklą išplėsti iki 35-40 telefonų 100 gyventojų;
- naudoti kompiuterinį (Internet) tinklą eksperimentinėms radiofonijos transliacijoms (Vilniaus radijas užsieniui ir kt.);
- įrengti nacionalinio radijo laidų transliavimo rezervinę sistemą, naudotiną pavojaus valstybei atveju;
- plėsti ir tobulinti VIKT, Savivaldybių, Mokesčių, Išdo, Pašto, Muitinės, Sienos perėjimo kontrolės ir kt. informacines sistemas;
- tobulinti radijo ryšių valdymo sistemą, sukurti radijo monitoringo tinklą.

12. KULTŪRA

Atmindami, jog ne kartą mažai lietuvių tautai priespaudos metais jos išlikimo, stiprybės pamatu likdavo tik gimtoji kalba, etninės bei krikščioniškosios kultūros vertybės ir tradicijos, suvokdami valstybės kultūros politiką kaip labiausiai atsiperkančias investicijas į Lietuvos ateitį, grįsdami kultūros politiką laisvo žmogaus laisva kultūrine raiška, pagarba tradicijoms, atvirumu pasauliui, vertybiniu kryptingumu, demokratiškumu ir decentralizmo nuostatomis, perimdami modernią Vakarų patirtį kultūros organizavimui, bet išlaikydami savos kultūros perimamumą, teiksime paramą tautos kultūrai:

- papildomai pagal iš anksto nustatytas taisykles finansuosime prestižinį profesionalųjį meną - teatrus ir kitus meno kolektyvus, atsižvelgdami į jų pačių uždirbtas pajamas;
- nuosekliai didinsime kultūros įstaigų darbuotojų atlyginimus, kad jų vidurkis būtų didesnis už šalies vidutinį darbo užmokestį;
- parengsime Lietuvos meninio gyvenimo teisinius pagrindus, palankius kultūros ugdymui, jos finansavimui įstatymus, griežta kultūros vertybių apsauga;
- keletą kartų padidinsime valstybės stipendijų kiekį ir dydį talentingiems meno kūrėjams;
- finansiškai remsime vertingus periodinius kultūros leidinius, reikšmingų lituanistikos, istorijos, etninės kultūros, meno knygų spausdinimą, kryptingus kultūrinio-visuomeninio pobūdžio leidinius užsienio kalbomis, kuriančius užsienyje gerą lietuvių kultūros ir pačios valstybės įvaizdį;
- pakankamai finansuosime Lietuvos kino (2-3 meninių filmų per metus, debiutų, kronikos ir kt.) kūrimą, vykdydami ekonominę (įskaitant muitų ir mokesčių) politiką nacionalinio kinematografo naudai;

- skatinsime tarptautines kultūrinių mainų su Baltijos kaimynais, Rytų ir Vakarų Europa, Šiaurės ir Pietų Amerika programas;
- kryptingai vykdysime lietuvių kultūros, stiprinančios tautų tarpusavio supratimą ir atrandančios Lietuvai naujų draugų, populiarinimą užsienyje, kaip svarbią kultūrinės politikos dalį;
- steigsime kultūros ir meno fondus konkrečioms kultūros programoms remti, naudodami valstybės, privačių asmenų, užsienio fondų lėšas ar kitų Europos valstybių pavyzdžiu skirdami kultūrai kelis procentus akcizo pajamų iš prekybos tabaku ir alkoholiu;
- vykdydami Europos Tarybos bendrąją tautinių mažumų apsaugos konvenciją, gerbsime Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir įstatymų patvirtintas tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises, o teisės aktuose numatytais atvejais teiksime būtina paramą tautinių bendrijų etnokultūrinei veiklai;
- remsime rezistencinės kovos ir tremties tyrinėjimus bei dorovinį ir patriotinį jaunimo ugdymą, pagrįstą istorinių ir dvasinių vertybių puoselėjimu;
- padėsime tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims integruotis į pilnavertį visuomenės gyvenimą, ypač kiekvienoje vietovėje sudarydami sąlygas išmokti valstybinės kalbos.

- Kultūros vertybių apsauga

Siekdama užtikrinti kultūros vertybių apsaugą, Vyriausybė numato:

- sumažinti paminklosaugos darbų derinimų ir leidimų skaičių iki Europoje priimtų standartų;
- siekti, kad visi paminklosauginiai apribojimai būtų aiškūs ir iš anksto žinomi kultūros vertybės savininkui, naudotojui, investuotojui;
- skatinti Lietuvos ir užsienio kapitalo investicijas į senamiesčius, dvarus ir kitus kultūros paveldo objektus;
- skatinti kultūros vertybių apsaugą specialiomis ekonominio rėmimo programomis;
- panaikinti kultūros vertybių restauravimo ir tvarkymo darbų licencijas;
- pasirašyti ir teikti Seimui ratifikuoti tarptautinius susitarimus kultūros vertybių išsaugojimo klausimais;
- siekti gražinti neteisėtai išvežtas į užsienį kultūros vertybes;
- remti visuomeninių organizacijų, asociacijų, viešųjų įstaigų, fondų parengtas kultūros vertybių išsaugojimo programas;
- atskirti ir suderinti valstybinių ir savivaldybių paminklosauginių institucijų funkcijas;
- nustatyti, kad labdara kultūros vertybėms išsaugoti būtų neapmokestinama.

- Kūno kultūra ir sportas

Plėtodama kūno kultūrą ir sportą, Vyriausybė numato:

- kuo sparčiau įgyvendinti Kūno kultūros ir sporto įstatymą - parengti ir priimti atitinkamus įstatymų papildomuosius ir kitus teisės aktus;
- remti kūno kultūros ir sporto programas, skatinančias įvairaus amžiaus ir fizinių galių žmones būti aktyvius ir rūpintis savo sveikata;
- sudaryti galimybes gabiems Lietuvos sportininkams tobulintis, remti jaunų talentingų sportininkų paiešką ir ugdymą, skatinti prioritetines sporto šakas, kuriose mūsų sportininkai savo laimėjimais ir sėkmingais rezultatais yra išgarsinę Lietuvos vardą.

13. ŠVIETIMAS, MOKSLAS IR STUDIJOS

Būtina išjudinti įstrigusią mokyklos reformą, pasiekti realaus jos funkcionavimo, patobulinti ją taip, kad sekant Vakarų šalių modeliais ir toliau integruojantis į ES šalių švietimo erdvę būtų išlaikytas tautinės mokyklos savitumas. Sieksime sutvirtinti tautinį pamatą keldami dorovinio patriotinio piliečių auklėjimo svarbą. Atitinkamai patobulinsime programas ir vadovėlius, reformuosime jų leidybą.

Siūlysiame Lietuvos radijui ir televizijai padidinti informavimo priemonių teikiamą pagalbą šeimai ir mokyklai. Labiau remsime sunkiai gyvenančias šeimas, tačiau reikalausime didinti jų atsakomybę už vaikų auklėjimą.

Sieksime atkurti mokytojo profesijos prestižą sudarydami sąlygas tobulinti švietimo kokybę. Gerinsime materialinę mokyklos būklę:

mokytojų atlyginimas turi būti didesnis už vidutinį šalies darbo užmokestį. Reikėtų daugiau lėšų skirti pradėtoms statyti mokykloms ir bent minimaliai joms remontuoti.

Vienas iš tikslų yra pasiekti, kad visi vaikai iki 16 metų, taip pat vaikai su negale mokytųsi bendrojo lavinimosi ar kitose švietimo įstaigose. Būtina pagerinti vaikų iš nepasiturinčių ir asocialių šeimų maitinimą, sutvarkyti mokinių pavežimą į mokyklą, rūpintis užimtumu ne pamokų bei atostogų metu. Sustiprinsime mokyklą nelankančių vaikų apskaitą, nustatysime šio reiškinių priežastis, pareikalausime, kad šie vaikai lankytų mokyklą, taip stabdydami vaikų nusikalstamumo didėjimą.

Numatoma sudaryti sąlygas mokytis valstybine kalba visiems to pageidaujantiems Lietuvos gyventojams ir rūpintis lietuviybės puoselėjimu už Lietuvos ribų.

Toliau vykdysime pradėtą mokyklų kompiuterizavimo programą, sieksime, kad mokyklose būtų galima naudotis tarptautiniais informacijos tinklais (Internet ir kt.).

Mokslo ir studijų srityje būtina išsaugoti ir racionaliai naudoti efektyvų mokslo potencialą, orientuoti mokslinę veiklą į Lietuvos ūkio ir kultūros reikmes. Ypač daug dėmesio skirsime mokslo prioritetams - lietuvių kalbos, Lietuvos kultūros ir istorijos tyrimams, taip pat tarptautinio lygio tyrimams, padedantiems integruotis į Vakarų Europos mokslo struktūras bei programas. Sieksime pagerinti mokslo veikalų ir enciklopedijų leidybą.

Aukštosiose mokyklose įtvirtinsime studentų kreditavimo sistemą, stengsimės plėtoti aukštųjų mokyklų ryšius su mokslo institutais ir Vakarų mokslo centrais, pamažu sureguliuoti dėstytojų ir studentų skaičiaus santykį, nustatyti mokesčių lengvatas investicijoms į mokslą ir studijas.

14. VIEŠOJO (VALSTYBINIO) VALDYMO IR ADMINISTRAVIMO BEI SAVIVALDOS REFORMA

- Centrinio valdymo institucijų pertvarkymas

Reformuodama centrinio valdymo institucijas, Vyriausybė konkretizuos ministerijų teises ir pareigas, mažins (iki 16-17) ministerijų skaičių. Numatoma panaikinti ar reorganizuoti Ekonomikos ministerija, Energetikos ministerija, Miškų ūkio ministerija, Pramonės ir prekybos ministerija. Bus steigiama Ūkio ministerija ir su nedideliu valdymo aparatu - Europos reikalų ministerija, kuri padės rengtis integracijai į ES. Tačiau ši ministerija nesumažins dabartinės Užsienio reikalų ministerijos funkcijų.

Vyriausybė numato šiuos valstybinės valdžios sistemos pertvarkymus:

- pagrindinei ministerijų valdymo sričiai ir atsakomybei skirti plėtros strategija, valstybinę politiką ir įstatymų laikymosi kontrolę;

- kurti vientisą visoms valstybės ir savivaldybių valdymo grandims tarnaujančią valstybinę informacijos sistemą, suderintą su Europos standartais: klasifikatorius, kadastrus, registrus, duomenų bazes, paieškos ir apdorojimo priemonės. Reikia teisiškai reglamentuoti valstybinės informacijos kaupimą, naudojimą ir apsaugą;

- didinti gyventojų duomenų registro vaidmenį, kad jis tarnautų visiems administravimo tikslams, įskaitant paslaugų teikimą (pvz., socialinės paramos, draudimo administravimo, verslo vietos registravimo, mokinių ir rinkimų sąrašų sudarymo bei kitiems), nustatyti gyventojų atsakomybę už pateiktus registruoti duomenis;

- įvesti privalomą valstybės pareigūnų turtinių interesų ir giminystės ryšių deklaravimą;

- nustatyti tikrą asmeninę valstybės pareigūnų atsakomybę už visus priimtus sprendimus, įskaitant ir kolegialius;

- pasirinkti valstybės tarnautojus paprastai konkurso būdu;

- palaikyti valstybės bendradarbiavimą su valstybės pripažintomis konfesijomis per specialią valstybinę įstaigą.

- Departamentų ir ministerijų regioninių institucijų valdymas

Vyriausybė pertvarkys valstybės departamentų, departamentų prie ministerijų ir kitų tarnybų funkcijas, teises ir pareigas, atsižvelgdama į numatomą Vyriausybės, ministerijų, apskričių ir savivaldybių funkcijų derinimą, tolesnę savivaldos plėtrą. Aiškiai bus nustatyta ministerijų, departamentų ir apskričių struktūrų

kompetencija, apskritims perduota daugelis ministerijų regioninių funkcijų.

- Teritorinių valdymo struktūrų pertvarkymas

Vyriausybė siūlys keisti valstybės teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų nustatymo įstatymą, parengs ir įgyvendins valstybės valdymo decentralizaciją ir dekoncentraciją.

Vyriausybė siūlys Apskritis valdymo įstatymą pakeisti taip, kad:

- ministerijų, apskričių ir savivaldybių kompetencija valdymo srityje būtų aiškiai atribota;

- greičiau būtų perduodamos apskritims ministerijų funkcijos.

- Savivaldos reforma ir jos tolesnis plėtojimas

Savivaldos reformos plėtra yra glaudžiai susijusi su pilietinės visuomenės kūrimusi. Tik žmonių bendruomenės gali sėkmingai plėtoti savivaldą. Dabartinis Savivaldos įstatymas keistinas, todėl būtina iš esmės jį patobulinti ir sudaryti sąlygas steigti naujas savivaldybes. Kai kuriems teritoriniams vienetams savivalda gali būti suteikta labai greitai.

Būtina taip pat nedelsiant pradėti savivaldybių finansavimo reformą. Dabar egzistuojanti sistema paveldėta iš sovietinių laikų. Numatoma nustatyti ilgalaikius stabilius savivaldybių pajamų formavimo šaltinius, pagrįstus griežtesniais kriterijais, bendrais visoms savivaldybėms. Kai kurioms savivaldybėms, pristigusioms pajamų, subsidijų dydis turėtų būti nustatomas pagal iš anksto žinomus teisingus kriterijus.

Vyriausybė parengs reikiamus dokumentus ir pateiks Seimui ratifikuoti Europos vietos savivaldos chartiją.

- Vyriausybė numato šias vietos savivaldos plėtojimo kryptis:

- pavesti savivaldai ir reglamentuoti įstatymu socialinės rūpybos, miestų, miestelių ir kaimo vietovių infrastruktūros bei vietinio ūkio, pirminės sveikatos priežiūros, visuomenės sveikatos priežiūros ir kitas funkcijas, susijusias su nuolatinių paslaugų teikimu ir bendruomenės narių nuolatinių poreikių tenkinimu;

- garantuoti įstatymu būtinas savivaldybių teises, susijusias su ūkinės veiklos plėtojimu savivaldos teritorijoje, įteisinti galimybę leisti vertybinius popierius ar kitaip skolintis bei skolinti lėšų vietos infrastruktūrai plėtoti, tačiau neviršijant įstatymo nustatytų ribinių skolinimosi dydžių;

- patvirtinti Seime ilgalaikius atskaitymų ir savivaldybių biudžetus normatyvus, sumažinti savivaldybių biudžetų pajamų formavimo priklausomybę nuo Vyriausybės;

- perduoti savivaldybių nuosavybės nekilnojamąjį turta, kurio reikia jų tiesioginėms funkcijoms vykdyti;

- aiškiai apibrėžti ir atskirti renkamų savivaldos institucijų (tarybos, valdybos, mero) ir administracijos kompetencijos ribas, išplėsti seniūnų teises;

- skatinti kaimo seniūnų rinkimus, numatyti šių seniūnų teises ir pareigas;

- gražinti savivaldybėms policijos tarnybą, suteikti jai viešosios tvarkos palaikymo funkcijas ir atitinkamas biudžeto lėšas, pasitelkti savanoriškumo pagrindais viešajai tvarkai palaikyti ir vietos gyventojus, remti judėjimą "Stabdyk nusikalstamumą";

- didinti savivaldybių asociacijos vaidmenį valstybėje plėtojant savivaldą ir tvarkant vietos reikalus.

- Valstybės valdymo bei valdymo administravimo viešumas

Pirmiausia būtina taisyti esamus ir nedelsiant priimti trūkstamus konstitucinius įstatymus. Kai netobuli konstituciniai įstatymai arba jų nėra, Konstitucija negali deramai veikti. Beveik visi trūkstami konstituciniai įstatymai yra susiję su valdymo ir administravimo viešumu: Konstitucijos 22 straipsnio nuostata, kad informacija apie privatų asmens gyvenimą gali būti renkama tik motyvuotu teismo sprendimu ir tik pagal įstatymą; 25 straipsnio nuostata, kad pilietis turi teisę įstatymo nustatyta tvarka gauti valstybės įstaigų turimą informaciją apie jį; 33 straipsnio nuostata, kad piliečiams laiduojama peticijos teisė, kurios įgyvendinimo tvarką nustato įstatymas; 128 straipsnio nuostata, kad valstybinio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo tvarką nustato įstatymas; ir 143 straipsnio nuostata, kad

nepaprastą padėti reguliuoja įstatymas. Taigi visi išvardyti įstatymai daugiausia sąlygoja valdymo viešumą.

Be minėtų konstitucinių įstatymų, būtinas Viešojo (valstybės) valdymo įstatymas bei Valstybės tarnautojų interesų derinimo ir tarnybinės etikos įstatymas (kodeksas). Tvarkytinas praėjusiais metais priimtas Valdininkų įstatymas, nes jame supainiotos valstybės tarnautojo ir pareigūno sąvokos.

Tik priėmus nurodytuosius viešojo valdymo įstatymus ir sutvarkius teisinę bei teisėtvarkos deramo funkcionavimo sistemas, bus sudaromos palankesnės sąlygos valdžios įstaigoms tarnauti žmonėms, kaip numatyta Konstitucijos 5 straipsnyje.

15. STIPRINTI NACIONALINIŲ SAUGUMĄ IR KRAŠTO APSAUGĄ

Rūpindamasi nacionaliniu saugumu ir plėtodama krašto apsaugos sistemą, Vyriausybė numato:

- didinti kariuomenės, kitų nacionalinio saugumo sistemos ir krašto apsaugos institucijų gebėjimą efektyviai vykdyti joms skirtas užduotis, reikiamą tarpusavio sąveiką, jų pajėgumą ir pasirengimą priešintis bet kokiai agresijai, ginti Lietuvos valstybę, jos teritorijos neliečiamybę, vientisumą ir konstitucinę santvarką;

- parengti nacionalinio saugumo užtikrinimo ir krašto apsaugos sistemas efektyviai funkcionuoti Lietuvos narystės Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos sąlygomis.

Siekdama numatytųjų tikslų, Vyriausybė:

- pertvarkys šią sistemą, jos institucijas ir infrastruktūrą taip, kad jos atitiktų demokratinės kontrolės reikalavimus, o pagal savo parametrus, veikimo būdus ir procedūras būtų visiškai suderinamos su atitinkamomis Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos bei šalių narių struktūromis ir galėtų veikti kartu su jomis, atitikdamos bendrus nurodytosios organizacijos standartus ir reikalavimus, taip pat pagal šiuos reikalavimus baigs reorganizuoti Krašto apsaugos ministeriją ir kariuomenę;

- didins kariuomenės prestižą ir visuomenės pasitikėjimą ja, sieks išgyvendinti ydingus reiškinius, ugdyti santykių tarp karių ir karybos kultūrą;

- formuodama krašto apsaugos biudžetą, kuris sudarys ne mažiau kaip 1 procentą bendrojo vidinio produkto, remsis ilgalaikėmis sistemos plėtojimo programomis, tarptautiniais išsipareigojimais, gynybinio pajėgumo didinimo užduotimis, gynybos planais ir būtinais apginklavimo bei aprūpinimo poreikiais;

- parengs trūkstantis krašto apsaugos sistemos veiklą reglamentuojančius įstatymus, esamų įstatymų papildymus, statutus, priims kitus teisės aktus;

- parengs ir įgyvendins kompleksinę krašto apsaugos sistemos personalo rengimo, ugdymo ir tobulinimo programą; remdamasi Vakarų šalių pavyzdžiu, parengs ir įgyvendins Lietuvos karo akademijos reformą; parengs ir pradės taikyti Krašto apsaugos ministerijos civilių pareigūnų rangų sistemą;

- tobulins šaukimo į krašto apsaugos tarnybą ir karo prievolės atlikimo tvarką, išplės jos galimybes ir pradės naudoti skatinimo priemones; sukurs gynybos personalo rezervo rengimo, aprūpinimo ir mobilizavimo sistemą, plėtos Savanoriškąją krašto apsaugos tarnybą;

- nuosekliai reorganizuos vidaus tarnybos dalinius, perkeldama iš jų į kariuomenę privalomas tarnybos karius, perduodama atitinkamą ginkluotę, techniką ir aprūpinimą, pagal Gynybos štabo planus koordinuos pasienio policijos pasirengimą gynybos veiksams;

- plėtos dvišalį tarptautinį bendradarbiavimą gynybos srityje pagal dvišales sutartis ir bendradarbiavimo planus, užtikrins, kad Lietuva prisidėtų prie NATO gynybos planavimo ir peržiūros proceso, dalyvautų partnerystės su NATO programose, tarptautinėse taikos operacijose, bendrose pratybose;

- rūpinsis patikima valstybės sausumos sienos su Baltarusijos Respublika ir Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi, taip pat Lietuvos teritorinės jūros bei jūrų sienos apsauga, plėtodama jūros stebėjimo ir gynybos sistemą;

- užbaigs kurti kompleksinę civilinę bei karinę oro erdvės kontrolės sistemą, pagal regioninės oro erdvės kontrolės iniciatyvą įtraukdama ją į bendrą Vakarų valstybių oro erdvės kontrolės sistemą;

- parengs ir įgyvendins valstybinės informacijos apsaugos užtikrinimo teises ir kitokias priemones, įgyvendins būtinas priemones, įgalinančias apsaugoti Lietuvą nuo nelegalių ir priedangos struktūrų ardomosios veiklos, diversijų ir teroro aktų, o valstybės institucijas - nuo nelegalios įtakos;

- organizuos ekonomiškai pagrįstą ginkluotės ir amunicijos gamybą.

16. APLINKOS APSAUGA

Aplinkos apsauga yra neatsiejama sėkmingos visuomenės raidos ir valstybingumo įtvirtinimo dalis. Nuo aplinkos būklės, kraštovaizdžio stabilumo ir biologinės įvairovės priklauso žmonių sveikata ir gerovė, valstybės ekonominė ir socialinė pažanga. Gamtos ištekliai turi būti naudojami nepažeidžiant gamtinės aplinkos - tautinį identitetą formuojančio faktoriaus pusiausvyros. Visuomenė privalo pirmiausia laikytis aplinkosaugos reikalavimų, o ne vartotojiškai žiūrėti į gamta kaip į neišsenkantį išteklių šaltinį.

Valstybė privalo užtikrinti, kad būtų išsaugota kraštovaizdžio ir biologinė įvairovė, racionaliai naudojami Lietuvos gamtos ištekliai.

Svarbiausia - išsaugoti unikalų kraštovaizdį, biologinę įvairovę, kuo tinkamiau naudoti gamtos išteklius.

Aplinkos apsaugos organizavimo ir valdymo pagrindiniai principai yra šie:

- parengti aplinkosaugos, gamtos išteklių naudojimo ir ūkinės veiklos reguliavimo teisinę bazę, tobulinti esamą;

- tobulinti teritorijų planavimą - sudaryti subalansuotos šalies teritorijos raidos ir racionalaus gamtos išteklių naudojimo sąlygas;

- taikyti ekonominius svertus taršai mažinti ir jos prevencijai, gamtos ištekliams tausoti;

- sukurti aplinkos užterštumo būklės monitoringą, ekologinės ekspertizės ir kontrolės sistemą;

- rūpintis ekologiniu visuomenės švietimu.

Aplinkos apsaugos tikslai:

Valstybinis aplinkos apsaugos tikslas yra užtikrinti, kad būtų išlaikyta švari ir sveika gamtinė aplinka, išsaugotas kraštovaizdis ir biologinė įvairovė, tinkamai naudojami gamtos ištekliai. Dėl to būtina:

- sumažinti vandens, oro ir dirvožemio užterštumą;

- parengti atliekų tvarkymo programą ir ją įgyvendinti;

- sumažinti fizinę taršą;

- sustabdyti unikalaus kraštovaizdžio nykimą;

- sustabdyti kai kurių rūšių ir populiacijų augalų, gyvūnų, grybų nykimą;

- plėtoti miškų ūkio veiklos ekologizavimą, gerinti miškų struktūrą;

- nedelsiant sustabdyti Baltijos pajūrio kopų nykimą;

- parengti subalansuotą rekreacinio aplinkos naudojimo programą;

- rekultivuoti išnaudotus karjerus;

- panaikinti neigiamą poveikį aplinkai dėl gamtos išteklių naudojimo;

- užtikrinti Ignalinos atominės elektrinės saugų darbą;

- mažinti Nemuno baseino, Kuršių marių ir Baltijos jūros taršą - statyti vandenvalos įrenginius ir taikyti sankcijas teršėjams.

Norint įgyvendinti nurodytuosius principus ir pasiekti nurodytųjų aplinkos apsaugos tikslų, būtina:

- vykdyti griežtą aplinkosaugos politiką;

- atlikti teikiamų įstatymų ekologinę ekspertizę;

- rengti aplinkosaugos plėtojimo programas;

- mažinti oro taršą (naudoti mobilius šaltinius, kontroliuoti naudojamų degalų kokybę ir sukurti kuro kokybės kontrolės sistemą; nuosekliai rūpintis, kad šalyje naudojamos transporto priemonės atitiktų ES aplinkosaugos reikalavimus, taikyti eismo srautų optimalaus reguliavimo sistemą, įgyvendinti kitas taršą mažinančias priemones);

- supažindinti visuomenę su aplinkosaugos politika.

17. STATYBA IR URBANISTIKA.

BUTŲ KOMUNALINIS ŪKIS

Būtina sutvarkyti įstatymus ir kitus teisės aktus. Šiuo tikslu numatoma:

statybos srityje:

- patobulinti esamus įstatymus, kad būtų sumažinta subjektyvi valdininkų įtaka statybai;
- perduoti valstybės užsakovo funkcijas institucijai, kuri rengtų statybų, finansuojamų iš Lietuvos valstybės biudžeto (visuomenės lėšomis), statybos rangos konkursus ir atliktų statybų priežiūrą;
- sukurti bendrą valstybės techninių ir specialiųjų reikalavimų sistemą;
- parengti Statinių naudojimo ir priežiūros įstatymą;
- peržiūrėti ir harmoningai perskirstyti valstybės institucijų, tarp jų savivaldybių, apskričių funkcijas statybos srityje, patikslinti atitinkamus įstatymus;
- pašalinti įvairių valstybinių tarnybų galimybes vienašališkai diktuoti technines ir specialiąsias sąlygas;
- sukurti vieną valstybės reglamentą, skirtą pagrindinėse statybos techninės veiklos srityse dirbančių specialistų, projektavimo bei statybos verslo įmonių atestavimo sistemai;
- baigti privatizuoti statybos komplekso įmones;
- atsisakyti įmonių ūkinės veiklos reguliavimo funkcijų;
- teikti pirmenybę vietiniams statybos medžiagų gamintojams;
- suaktyvinti ryšius su Vakarų ir Rytų Europos šalimis, kad didėtų statybų ir statybinių medžiagų eksportas;
- parengti Statybos draudimo ir statybos kokybės garantijų įstatymą, įteisinanti daugiašalę privalomo draudimo sistemą, apimančią subjektus - užsakovus, projektuotojus, rangovus, tiekėjus ir valstybės institucijas, nuo kurių gali priklausyti sudarytų sutarčių įvykdymas, ir objektus - statomas ir esamus statinius, statybos gaminius;
- plėsti statybinių medžiagų kokybės kontrolės sistemą sertifikuojuant Lietuvoje gaminamas ir įvežamas statybines medžiagas bei gaminius;
- siekti, kad Lietuvos medžiagų ir gaminių atitikties įvertinimo ir kontrolės sistema būtų pripažinta kitose valstybėse;

būsto srityje:

- skatinti gyvenamųjų namų ir butų statybą gyventojų lėšomis, orientuoti finansų rinką į gyvenamųjų namų (butų) statybos ilgalaikį kreditavimą, diferencijuotai taikyti valstybės finansines lengvatas. Lietuvos Respublikos gyventojų apsirūpinimo gyvenamosiomis patalpomis įstatymui įgyvendinti turi būti skirta ne mažiau kaip 2 procentai Lietuvos valstybės biudžeto išlaidų, taip pat plėtojama "Būsto" programa;

- skatinti iš biudžeto finansuojamus ūkio subjektus renovuoti savo pastatus, remti gyventojus, renovuojančius, šiltinančius bei modernizuojančius savo gyvenamuosius namus (butus), kad būtų taupomi energetikos ištekliai;

urbanistikos srityje:

- parengti Lietuvos teritorijos raidos iki 2010 metų bendrąjį planą, nustatant valstybės bei Europos erdvinio plėtojimo santykį, teikiant pirmenybę tarptautinių transporto koridorių ("Via Baltica", Klaipėda-Kaunas-Vilnius-Minskas) įtakoje esančių zonų ir pasienių teritorijų planams;

- skatinti naudojant rezervines teritorijas privačią iniciatyvą ir investicijas į jas;

komunalinio ūkio srityje:

- parengti šalies komunalinio ūkio plėtojimo koncepciją;
- parengti komunalinių paslaugų teikimo tarifų sudarymo metodiką;
- nedelsiant inicijuoti Vandens, Šiukšlių ir buitinių atliekų įstatymų svarstymą ir priėmimą;
- pašalinti kliūtis, kurios trukdo kurtis butų savininkų bendrijoms.